

UDVIKLING FOR UDVIKLINGSHÆMMEDE. NR. 2. APRIL 2008

lev
bladet

57. ÅRGANG

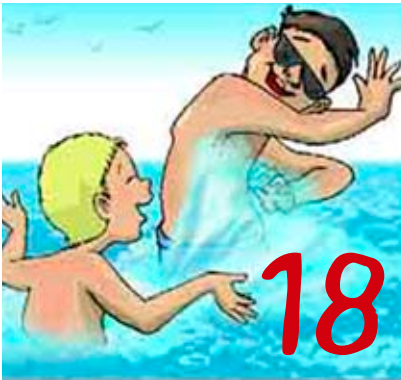
Fødseldagsinterview
med **Birgit
Kirkebæk...**

side 20

Annonce

indhold

- 4 Kort nyt**
- 5 Leder** – Når økonomien sætter dagsordenen
- 6 Svigt af de svageste elever**
– Fagligheden halter i specialundervisningen
- 11 Nyt fra rådgivningen**
– Ledsageordningen nødvendig for integration
- 12 Dømt til botilbud**
– På besøg i et botilbud for dømt udviklingshæmmede
- 17 Nu åbner Dansk Center for Rett syndrom**
- 18 Kommunikation** – Teknologi kan give nye venskaber
- 20 Fødselsdagsinterview med Birgit Kirkebæk**
– Den blide reformator
- 24 Kunstudstilling** – Inside eller outside i Rundetårn
- 26 Ungdomsuddannelse** – Minister anerkender retskrav
- 29 Debatten** – Visionær lov om uddannelse med væsentlige begrænsninger
- 31 Tokanten** – En sag – en refleksion
- 40 Uganda** – Det er ikke trolddom – det er helt naturligt
- 42 Kort nyt**

Kort nyt

Sansefestival 2008 i Slagelse

Onsdag den 7. maj er der sansefestival i Slagelse. Sansefestivalen er en spændende og hyggelige sansedag for udviklingshæmmede, hvor alle har chancen for at få masser af oplevelser. Festivalen er tilrettelagt, så alle kan være med – også de sværest fysisk og psykisk handicappede. Der er mange forskellige aktiviteter – for eksempel garderhusarer, gocart, hestevogn, dansesnor, sanse-tunnel, brandbiler, maling og meget andet. For yderligere oplysninger se hjemmesiden www.sansefestival.dk

INDKALDELSE TIL

Landsforeningen LEVs repræsentantskabsmøde 2008

Lørdag den 4. oktober og
søndag den 5. oktober 2008

På TRINITY Hotel & Conferencecenter i Fredericia.

I det næste nummer af LEV-bladet vil der blive bragt en detaljeret dagsorden.

HUSK at reservere weekenden i kalenderen!

Handicappede får sex-hjælp

Handicappede østjyder skal ikke dyrke sex med prostituerede, men med hinanden. Det mener Skanderborg Kommune, som oven på års debat om handicappedes sexliv nu forbereder flere tilbud. I DH og Landsforeningen LEV vækker det glæde, at Skanderborg Kommune nu vil påtage sig rollen som giftekniv. "Der er rigtig mange handicappede, som sagtens selv kan finde ud af at indlede et forhold, hvis de får de samme kontaktmuligheder som alle andre. Problemet er, at de ikke selv er i stand til at arrangere og opsøge fester, og derfor er det virkelig godt, at de får hjælp til den del", siger LEVs landsformand Sytter Kristensen. Såvel Sytter Kistensen som DH understreger dog, at det er vigtigt, at der også bliver givet hjælp til at vedligeholde de opståede forhold, hvis forsøget i Skanderborg skal lykkes, skriver MetroXpress Århus.

Sportsskole for børn og unge med handicap

Dansk Handicap Idræts-Forbund (DHIF) indbyder handicappede børn og unge i skolealderen til Sportsskole med masser af idrætsaktiviteter, sjov og ballade ni forskellige steder i Danmark i skoleferien. Idéen med sportsskolen er at tilbyde børn og unge med handicap et alternativ til de kendte fodbold- og håndboldskoler. Der lægges vægt på, at børnene får mulighed for både at fordybe sig og afprøve noget nyt. Derfor skal man vælge en fordybningsidræt, som er gennemgående alle sportsskolens dage. Om eftermiddagen laves der fælles aktiviteter. Fordybningsidrætterne er forskellige på de enkelte sportsskoler. Der kan eksempelvis være tale om fodbold, atletik, boldspil for kørestolsbrugere, el-hockey, hockey/floorball, gymnastik og motorik og leg.

Alle børn og unge med et handicap i alderen 8-16 år kan deltage i Sportsskolen. Man kan tilmelde sig som enkeltperson eller sammen med sin skolefritidsordning. Det er en forudsætning for at deltage alene, at man kan indgå på et hold med seks børn sammen med en instruktør.

Har man brug for personlig hjælp til for eksempel toiletbesøg eller omklædning, må man selv sørge for det. Forældre, pædagoger eller personlige hjælpere kan deltage gratis som hjælpere. For yderligere oplysninger se www.dhif.dk eller kontakt idrætskonsulent Grethe Schøler Pedersen på tlf. 8787 3902.

Danmark tøver med plan for sjældne sygdomme

Knap 30.000 danskere lider af sygdomme, der er så sjældne, at kun få eksperter kan hjælpe. Alt tyder på, at EU senere i år vil anbefale nationale handlingsplaner for sjældne sygdomme. I Danmark er der dog ingen konkrete tiltag på området, og det bekymrer såvel danske som udenlandske eksperter. "Danmark var foran på området, da vi i 2001 lavede en rapport om, hvordan man kunne forbedre indsatsen, men nu er vi blevet overhalet indenom af andre EU-lande," siger formand for patientforeningen Sjældne Diagnoser, Torben Grønnebæk ifølge Kristeligt Dagblad og Politiken.

Når økonomien sætter dagsordenen

Utilstrækkelig undervisning af børn og unge udviklingshæmmede – handler det om økonomi eller etik?

Er det i orden at tilbyde 'undervisning' til de børn med størst behov for hjælp, som mest af alt er et fritidstilbud? Er det i orden, at langtidssyge lærere vikarieres for af pædagoger uden lærer erfaring? Er det i orden, at tusindvis af børn dermed fratages muligheden for engang at kunne deltage aktivt i samfundslivet?

AF SYTTER KRISTENSEN,
LEVS LANDSFORMAND

Ja! Det er åbenbart den holdning, der gennemsyrrer en del af de undervisningstilbud, mange udviklingshæmmede får. I artiklerne på side 6 om 'svigt af de svageste elever' kan man blandt andet læse historien om Josefine, der til sommer skifter specialskolen ud med en Rudolf Steiner Skole, fordi undervisningen på specialskolen er alt for mangelfuld. Det er jo en falliterklæring – og en total nedvurdering af disse børn.

Folkeskolen er ellers i fokus på mange områder og godt for det. Men det virker som om, at den del af folkeskoletilbuddet, der retter sig mod børn med meget store indlæringsvanskeligheder, er fuldstændig udeblevet af debatten.

Jeg undrer mig over, at man tilsyneladende ikke lærer af de gode eksempler og finder modellen for også at give disse børn en ordentlig undervisning, som kan give grundlag for et godt og aktivt liv. Tanken om, at det handler om menneskesyn og etik har da strejft mig. Men om det er menneskesyn eller økonomi er mig ligegyldigt, det er ikke godt nok, og der må politisk træffes nogle valg, som retter op på denne skævhed.

UNGDOMSUDDANNELSE

Når vi vender blikket mod ungdomsuddannelsen og ser på, hvordan den er kommet i gang rundt omkring i kommunerne, er billedet noget broget. De kommuner, som tidligere har haft mulighed for at tilbyde et tre-årigt tilbud via amternes tilbud, er kommet godt fra start, men i mange kommuner har man endnu ikke tilbudt ungdomsuddannelse, og andre steder kan den unge tage det ene tilbud, som er oprettet eller lade være. Også selvom det ikke lever op til de lovgivningsmæssige krav. Eller har et indhold og en kvalitet, som kan imødekomme borgerens behov. Jeg har svært ved at forestille mig andre grupper af unge, som ville stille sig til tåls med at få tilbudt en ungdomsuddannelse målrettet håndens fag, hvis man har ønsker og evner, som retter sig mod mere boglige. Tidspunktet for vedtagelse af loven gav godt nok ikke kommunerne meget tid til at iværksætte selve tilbuddet, men tiden nærmer sig andet år for den lovplig-

tige uddannelse, og som det fremgår af undervisningsministerens svar side 27, er kommunerne forpligtet til at give tilbuddet, uanset om der er afsat rigelige økonomiske midler eller ej. Borgeren kan aldrig blive taberen i denne sag. Igen kan jeg spørge: Handler det om etik eller økonomi eller begge dele?

ENDELIG SLUT MED HANDICAPSKATTEN

Og så vil jeg gerne slutte af med en meget positiv nyhed: Finansloven for 2008 er endelig faldet på plads, og meget glædeligt fjernes den forhadte servicebetaling pr. 1. juli 2008. I forbindelse med reformen i 1998, hvor blandt andet udviklingshæmmede, som boede på amtslige botilbud, gik fra at få udbetalt lomme penge og tøjpenge til at få udbetalt sin pension, indførtes en servicebetaling på i dag cirka 1.400 kroner.

LEV har gennem årene gjort meget for at få fjernet denne betaling. Vi har aldrig kunne se, hvilken service det lige var, der blev betalt for og har derfor også kaldt servicebetalingen for en handicapskat. Der manglede simpelthen penge i statskassen, da pensionen skulle udbetales - eller rettere: Staten ville ikke betale det, det kostede. Nu er mange års bestræbelser for at få fjernet skatten endelig lykkedes, og vi skal hermed kvittere med en tak til velfærdsministeren. Vi kan så bruge vores energi på de mange andre ting, der presser sig på.

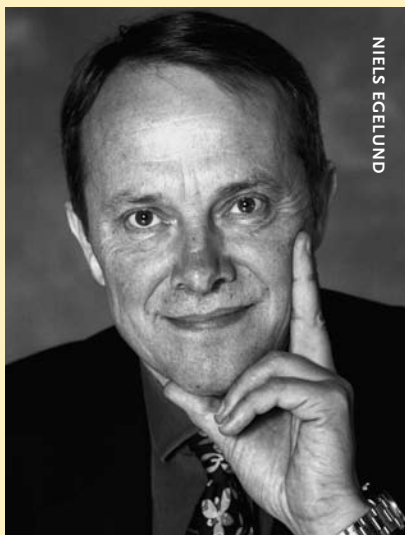
Sviøt

af de svageste elever

Hver anden kommune leverer ikke den faglige specialundervisning, som børn har lovmæssigt krav på ifølge Morten Carlsson, næstformand i Danske Handicaporganisationer, DH. Professor kalder nogle af kommunernes modeller for skralde-spandsløsninger

Mange af de mest sårbare elever bliver i bogstaveligste forstand sat udenfor døren, fordi de ikke får den faglige undervisning, som de har brug for. De fratages dermed muligheden for at deltage aktivt i samfundet.

Omkring 10.000 elever i Danmark har brug for en særlig tilrettelagt undervisning på en specialskole. Dem overtog kommunerne ansvaret for pr. 1. januar 2007 efter amternes nedlæggelse. Og ifølge professor Niels Egelund fra Danmarks Pædagogiske Universitets-skole er der eksempler på modeller, som han kalder for skraldespandsløsninger:

NIELS EGELUND

- Det duer altså ikke, som nogle kommuner har gjort, at man har taget børn hjem, som har gået i mere specialiserede institutioner, har oprettet en specialklasse til dem, sat en eller to lærere derind og så samlet ti børn med ti forskellige diagnoser. Det er helt håbløst, siger Niels Egelund.

- Men sagen er jo, at vi på ingen som helst måde har overblik over, hvad der egentlig sker på specialskolerne. Det er faktisk først nu efter, at skolerne skal lave kvalitetsrapporter til kommunen, og specialskolerne er kommet ind i det kommunale system, at vi har fået en chance for at få et overblik over, hvad der egentlig sker, forklarer Niels Egelund.

RÅDER TIL FLYTNING TIL ANDEN KOMMUNE

Og der er store problemer i landets kommuner, når det drejer sig om specialundervisning. Det bekræfter Morten

MORTEN CARLSSON

Carlsson, næstformand i Danske Handicaporganisationer, DH, og medlem af Klagenævnet for vidtgående specialundervisning.

- Det virker for os, når vi ser på det hen over foreningerne, som om, at noget der ligner halvdelen af kommunerne, virkelig har styr på det og har taget de her opgaver alvorligt. Men der er også en anden halvdel, som simpelthen har problemer med at finde ud af det eller ikke vil det, mener Morten Carlsson.

Han råder forældrene til at finde en løsning i de tilbud, som kommunen har. Men han ved også, at det ikke altid kan lade sig gøre:

- I sidste ende vejleder jeg forældre til at flytte til en kommune, hvor der er et ordentligt tilbud. Og det er jo en hel grotesk situation, vi ikke har oplevet før, men som jeg frygter for, at vi vil opleve mere af i fremtiden, siger Morten Carlsson.

I Kommunernes Landsforening erkender formand for børne- og kulturudvalget Henrik Larsen (DRV), at der er stor forskel på undervisningen, men at problematikken er stillet for skarpt op.

- Det er jo en påstand, og det må vi jo selvfølgelig have vurderet. Det er en ny opgave for kommunerne fra 1. januar 2007. Nogle havde gode forudsætninger, andre havde knap så gode forudsætninger for at starte, men alle

kommuner er undervejs med en bedre specialundervisning, siger Henrik Larsen.

DET ER JO 'BARE' UDVIKLINGS-HÆMMEDE

Landsforeningen LEV har i årevis kæmpet for at skoletilbuddene til udviklingshæmmede blev reelle skoletilbud.

- Der er stor forskel på indholdet af de forskellige tilbud, men det er desværre vores erfaring, at der fortsat er alt for mange steder, hvor undervisningen foregår for lemefældigt, hvor undervisningsplanerne ikke følges, og hvor ikke-læreruddannet personale har besluttet undervisningsarbejde. Dermed bliver undervisningen på et niveau, som man aldrig ville acceptere i den ordinære folkeskole, siger LEVs landsformand Sytter Kristensen. Hun fortsætter:

- Der må ikke være tale om, at børnene blot opbevares, selv om det kan være nok så hyggeligt og sjovt for dem. For får børnene ikke fyldt på her og lærer at gebærde sig socialt, ja, så når de det aldrig.

LEVs rådgivningsafdeling får i øvrigt jævnligt sager fra forældre, som ønsker at flytte deres barn til en anden skole som følge af eksempelvis manglende kvalitet i undervisningen eller alt for mange forskellige diagnoser i samme klasse.

SPECIALUNDERVISNING I DANMARK

I Danmark findes der ingen nøjagtige tal på, hvor mange elever der får specialundervisning. Omkring 10.000 elever gik ifølge amterne på specialskoler, som opfylder behovet for en mere specialiseret undervisning nødvendiggjort af elever med fysiske handicap, eller elever født hjerneskadet eller udviklingshæmmede.

Politikerne kaster blikket på specialundervisningen

Der er politisk opbakning til at undersøge krikken af specialundervisningen i de danske kommuner

AF SANNE BERGLUND THOR ■
RESEARCH AF RENÉ JOHANSEN OG
SANNE BERGLUND THOR

Undervisningsministeren vil selv efterprøve, om halvdelen af kommunerne ikke overholder folkeskoleloven. Det sker efter kritik fra blandt andet Danske Handicaporganisationer, DH. Ifølge næstformanden Morten Carlsson fra DH overholder halvdelen af kommunerne ikke loven.

Formand for Uddannelsesudvalget i Folketinget Martin Henriksen (DF) er villig til at se på området:

- Hvis der er de her alvorlige problemer, som det bliver påstået, skal vi tage hånd om det. Så vil jeg meget gerne tage en snak med undervisningsministeren, om hvad vi kan gøre ved det problem, for det er selvfølgelig ikke rimeligt, siger Martin Henriksen.

Og undervisningsminister Bertel Haarder (V) understreger, at folkeskoleloven skal overholdes:

- Det er godt, at vi bliver gjort opmærksom på de problemer, der er. Og vi skal også nok efterprøve, om problemerne er så slemme, som de lyder, lover Bertel Haarder.

FLERE KLAGER

Mange familier kan nikke genkendende til den manglende støtte til deres barn. I 2007 steg antallet af klager til Nævnet for vidtgående specialundervisning til 384 mod 165 klager året før. Efter kommunalreformen er elevgrundlaget, som har mulighed for at klage til Klagenævnet for vidtgående specialundervisning, fordoblet. Det oplyser kontorchef i Undervisningsministeriet Finn Christensen. Ministeriet følger klagesagerne nøje, idet det er en slags termometer på området. Læs mere på www.klagenævnet.dk, hvor rapporten er offentliggjort.

Brug for en holdningsændring

Der skal en holdningsændring til blandt underviserne. Får eleverne ikke den lovpligtige specialundervisning, fratages de muligheden for at blive demokratiske medborgere på lige fod med andre. Det mener forsker

AF SANNE BERGLUND THOR ■
RESEARCH AF RENÉ JOHANSEN OG SANNE
BERGLUND THOR

Der er brug for at gribe tingene an på en ny måde. Det mener Marianne Horsdal, der er forsker og lektor ved Syddansk Universitet ved Studier for filosofi, pædagogik og religion. Hun har blandt andet været med til at evaluere udsatte børns undervisning, et projekt under Undervisningsministeriet.

- Der mangler en holdningsændring, der mangler en ændring til ikke på forhånd at sortere og sige "Peter er ikke særlig god", og "Peter er en tung elev" - og "Peter kan vi ikke lære noget". Og vi opgiver Peter på forhånd. Den holdning

duer simpelthen ikke. Det er nødvendigt, at alle - også Peter - bliver set på som en, der har krav på hele tiden at blive bedre, siger Marianne Horsdal.

Konsekvensen for eleverne er, at de ellers mister muligheden for at kunne blive almindelige borgere i samfundet og dermed kunne fungere som demokratisk medborger på lige fod med andre.

Ifølge Niels Egelund, professor ved Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, er der på ingen måde overblik over, hvad der egentlig sker på specialskolerne rundt omkring. Hans indtryk er, at den faglige undervisning nogle steder har trange kår.

- Der er eksempler på, at man faktisk bruger en meget stor del af tiden på mere rekreative aktiviteter og fritidspædagogiske aktiviteter. Og relativt lidt på læring, fordi man mener, at det er meget vigtigt, at børn trives og har det godt. Så kommer det faglige i anden række, siger Niels Egelund.

UNDERVISNING EFTER DEN ENKELTES BEHOV

Alle skal i princippet undervises efter folkeskoleloven, og samtidig har man i Danmark ratificeret Salamanca-erklæringen, hvor der blandt andet står:

- Ethvert barn har unikke egenskaber, interesser og læringsbehov
- De, der har særlige uddannelsesmæssige behov, skal have adgang til almindelige skoler, som skal imødekomme den enkeltes behov ved at anvende pædagogik, der er centreret om det enkelte barn
- Uddannelsessystemer og uddannelsesforløb skal indrettes og iværksættes på en sådan måde, at de tager hensyn til de store forskelle i egenskaber og behov

Omkring 20 procent forlader folkeskolen som funktionelle analfabeter, hvilket betyder, at de har problemer med at læse og skrive.

Mangelfuld undervisning førte til skoleflytning

AF ARNE DITLEVSEN ■

I Silkeborg Kommune ligger Dybkær Specialskole – kommunens specialskole for børn med indlæringsvanskeligheder. Skolen har blandt andet følgende målsætning om, at "yde en målrettet, kvalitativ specialpædagogisk indsats med udgangspunkt i barnets behov, således at der gives plads til intensiv læring og udvikling". Det fremgår af skolens hjemmeside.

Men sådan er virkeligheden ikke altid. Det viser de vilkår, som skolen har budt Ole Thomsens datter Josefine*.

Josefine går i øjeblikket i 2. klasse på Dybkær Specialskole, men kun til sommer. Så starter hun i en nyoprettet børnehaveklasse med tre andre børn på en Rudolf Steiner Skole, for Dybkær kan ikke tilbyde Josefine de mest basale betingelser for, at hun kan lære noget – eller i hvert fald lære nok.

Josefine er ni år og lider af Angelman syndrom. Det har for hende medført en meget forsinket udvikling både psykisk og fysisk. Hun kan gå, men har ble på og i øvrigt intet verbalt sprog. Josefine skal have hjælp til alting, men hun har brug for afskærmning, ro og en-til-en-undervisning, hvis hun skal lære noget. Men det kan Dybkær Specialskole i øjeblikket ikke tilbyde.

PÆDAGOGER I STEDET FOR LÆRERE

- Det er for tyndt, den undervisning hun får på Dybkær. Der er for mange langtidssygemeldinger i klassen blandt lærerne. I stedet bliver børnene passet af pædagoger, der passer børnene efter alle kunstens regler. Men vi føler, at børnenes undervisning ikke bliver prioriteret i tilstrækkelig høj grad. Der bliver brugt for få ressourcer på undervisning af Josefine og de andre elever i klassen. Og det duer ikke. Hvis hun holder en pause fra undervisningen, så har hun hurtigt glemt alt, hvad hun tidligere har lært, siger Ole Thomsen.

Børn med udviklingshæmning har ret til folkeskoleundervisning som alle andre børn – selvfølgelig en undervisning, der er tilpasset det enkelte barns potentiale. Men efter flere måneder på det nærmeste uden en lærer, har Josefines forældre fået nok. De flytter deres datter fra en specialskole til en Rudolf Steiner Skole

Han fortæller videre, at Josefines klasse-lærer har været sygemeldt siden efteråret, og to af skolens fire talepædagoger er også langtidssyge.

- Jeg er selv lærer, så jeg ved, at der kommer langtidssygemeldinger, og at det er svært at dække ind. Men på en almindelig folkeskole ville man aldrig acceptere, at eleverne i månedsvis blot blev opbevaret og ikke fik reglementeret undervisning.

Og det har været sagen for Josefine. Opbevaring.

- Hun har haft det godt på skolen og leget fint med de andre elever, blevet passet og lavet fis og ballade, men hun har ikke rykket på det, som vi ser som det primære indsatsområde: Kommunikation. Vi føler ikke, at vi har haft en uddannet lærer at sparre med, som var engageret og udfarende i forhold til at hjælpe os videre i vores daglige bekymringer og forhåbninger i forhold til Josefines problematik. Og var det i grunden ikke meningen? Som det er nu, er det pædagoger, der dækker for lang-

tidssygemeldingerne. Børnene bliver passet, får en ren ble på. Men det er ikke et skoletilbud.

Ole Thomsen har stor forståelse for de udfordringer, som ledelsen på Dybkær Specialskole står over for med hensyn til at få lærere.

- Men det kan vi ikke bruge til noget i forhold til vores barn. Det er her og nu, at Josefine skal have fyldt maksimalt på i forhold til sit indlæringspotentiale. Det er heller ikke en holdbar løsning at tage ressourcer fra de andre klasser for at dække Josefines og hendes klassekammeraters behov, mener Ole Thomsen.

VI BLEV NØDT TIL AT HANDLE

Der er ikke andre specialskoler a la Dybkær i Silkeborg. Men beslutningen om at flytte Josefine til en Rudolf Steiner Skole har ikke været svær for Ole Thomsen og hans hustru.

- Josefine skal tilbydes specialuddannelse – det står jo i loven. Og vi er jo vores barns advokat, så vi har været nødt til at handle, forklarer Ole Thomsen.

Ole og hans hustru har tillid til, at Josefine på Rudolf Steiner Skolen kan komme i trygge og udviklende rammer. Og så må de tage den ekstra udgift, der er forbundet med skiftet. Som friskole er der en egenbetaling på cirka 1200 kroner om måneden.

Josefines forældre glæder sig til, at hun skal begynde på Rudolf Steiner Skolen, hvor Josefine kan imødesee en helt anden pædagogik end i en almindelig specialskole. Her tager man blandt andet udgangspunkt i, at alle mennesker har en helt og intakt 'sjæl'. Det handicapede er blot en ydre skal, der til dels hæmmer det enkelte individs fysiske og psykiske udfoldelse.

*Navnene er opdigtede, men familiens rigtige navne er redaktionen bekendt

Announce

Ledsageordningen er nødvendig for integration

Ledsagerordningen kan være en rigtig god måde for udviklingshæmmede at komme ud til forskellige aktiviteter. Men LEVs erfaring er, at der er store kommunale forskelle på, hvordan ordningen administreres. Her følger et kort rids af, hvornår og hvordan ledsagelse kan komme på tale

Både unge mellem 16 og 18 år – og voksne over 18 år kan søge deres kommunale sagsbehandler om ledsagelse i henhold til Lov om social service i op til 15 timer om ugen. En undersøgelse fra Servicestyrelsen viser dog, at der kun er meget få personer mellem 16 og 18 år, som har søgt om eller fået bevilget ledsagelse.

Tilsvarende indikerer antallet af henvendelser til LEVs rådgivning, at der er meget store kommunale forskelle på, hvornår man som voksen kan få bevilget en ledsageordning. Så hvad siger loven egentligt?

Lov om social service § 45: Kommunalbestyrelsen skal tilbyde 15 timers ledsagelse for hjemmeboende unge under 18 år, som ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Lov om social service § 97: For de over 18 årige skal Kommunalbestyrelsen tilbyde 15 timers ledsagelse om måneden til personer under 67 år, der ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

OM LEDSAGEREN

En person, der er berettiget til ledsagelse har ret til selv at udpege en person til at udføre opgaven. Kommunen skal godkende og ansætte den udpegede person. Som hovedregel kan man ikke blive ansat som ledsager, hvis man har

en meget nær tilknytning til personen, der søger ledsagelse.

Når man har fået bevilget en ledsageordning efter førnævnte paragraf, kan kommunen efter anmodning yde hjælp til dækning

af udgifter til ledsagerens befordring og andre aktiviteter (f.eks. biografbilletter) med tilknytning til ledsageordning inden for maksimum grænsen (pr. 1. januar 2008 kr. 712,- årligt). Modtagerne kan opspare timer inden for en periode af seks måneder, i alt kan opspares 90 timer.

FORMÅLET MED LEDSAGELSE

Hjælpen gives med udgangspunkt i en individuel behovsvurdering, og man lægger vægt på, at ansøgeren:

- ikke kan færdes alene uden for hjemmet på grund af en betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne
- kan efterspørge individuel ledsagelse uden socialpædagogisk indhold
- kan give udtryk for (ikke nødvendigvis verbalt) et ønske om at deltage i forskellige aktiviteter, og om ansøgeren er bevidst om indholdet i aktiviteten.

Formålet med ledsagelse er at medvirke til normalisering og integration i samfundet af personer med betydelig og varigt nedsat funktionsevne

LEDSAGEORDNINGENS INDHOLD

Ledsageopgaven er forskellig i forhold til personer med forskellige handicaps og forskellige ledsagebehov.

Ledsagerne kan hjælpe til med kørestole, hjælpe brugeren på toilettet, køre bil for brugeren, eventuelt tage med ud i naturen, gå i biografen eller andre forlystelser.

Ledsageren skal være opmærksom på, at tiden ikke bruges til at sidde hjemme, men medvirker til opfyldelsen af det egentlige formål – nemlig at komme ud til ønskede aktiviteter.

LEDSAGELSE I FORBINDELSE MED ET BOTILBUD

Personer mellem 18 og 67 år, der opfylder betingelserne for ledsagerordningen, har ret til ledsagelse uanset biform. Ved tilrettelæggelse af ledsagelse skal der tages hensyn til den hjælp, der i øvrigt tilbydes den pågældende som en integreret del af botilbuddet. Det betyder, at beboere, der i forvejen modtager individuel ledsagelse til en aktivitet, som de selv har valgt, men som de på grund af deres handicap ikke kan deltage i uden ledsagelse, ikke har krav på yderligere 15 timers ledsagelse, men op til i alt 15 timers ledsagelse. Ledsageordningen må ikke fungere som en erstatning for den socialpædagogiske bistand og anden form for hjælp.

HJÆLPERORDNING

Hvis man får hjælp efter Lov om social service § 96 (hjelperordning), kan der ikke ydes hjælp til ledsagelse efter § 97. I henhold til § 96 skal Kommunalbestyrelsen yde tilskud til dækning af udgifter ved ansættelse af hjælpere til pleje, overvågning og ledsagelse til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der har et aktivitetsniveau, som gør det nødvendigt at yde en ganske særlig indsats, men som ikke eller kun i meget begrænset omfang kan bevæge sig og udføre almindelige daglige funktioner. Det er en forudsætning, at modtageren selv er i stand til at administrere hjelpeordningen, herunder at ansætte den nødvendige hjælp og være ansvarlig for den daglige arbejdstilrettelæggelse.

Kompasrosen

AF LASSE RYDBERG ■ FOTO LASSE RYDBERG

Dømt til botilbud

Domfældte udviklingshæmmede 'bor' også – ofte dør om dør med helt almindelige mennesker med udviklingshæmning. Her kan du tage med på besøg i sådan et bosted og blandt andet høre om, hvordan man har fokus på at give de domfældte beboere selvværdet tilbage

Udsigt fra køkkenet

Der er udviklingshæmmede, som begår kriminalitet, bliver opdaget og får en dom. På denne måde er udviklingshæmmede også blevet normaliseret.

Er man udviklingshæmmede, er foranstaltningen (eller dommen) et botilbud. Det handler ikke så meget om, hvor man bor, men om det opsyn der skal føres med den domfældte. I princippet kan vedkommende bo i egen bolig. Opsynet skal sikre samfundet mod, at vedkommende fortsætter med at begå kriminalitet. Botilbuddet med opsynet skal medvirke til resocialiseringen.

Der er udviklingshæmmede, hvis kriminelle løbebane tilsiger en dom, hvor de 'isoleres' fra samfundet og må leve under meget beskyttede forhold. Det er ikke disse meget få, denne artikel handler om, men de cirka 200 udviklingshæmmede, som har modtaget en dom og afsoner den på et botilbud.

BOTILBUD ER OGSÅ FOR DOMFÆLDTE

Jeg ved ikke, hvor udviklingshæmmede, der er dømt til et botilbud, egentlig bor. Har aldrig hørt om særlig lukkede eller beskyttede boliger ud over en enkelt, som altid har været der, så længe nogen kan huske (Koføedsminde i Rødby). Jeg sætter mig for at finde ud af det, og får det råd at besøge Botilbuddet Grønnebæk, der ligger i Sønderjylland. Botilbuddet Grønnebæk består af i alt tre afdelinger. Jeg mødes i den, der kaldes Kompasrosen, med forstander Poul Erik Hansen for at tale om botilbud som en foranstaltning for dømte med udviklingshæmning.

Kompasrosen ligger naturskønt i selve landsbyen Grønnebæk lige uden for Jels med marker omkring sig, så langt man

kan se for hegnene, der skiller markerne. Oprindeligt rummede lokalerne en nu nedlagt skole. Nu er der aktivitetslokaler, festsal, værksteder med mere. Boligerne er nybyggede og krummer sig omkring en gård, skutter sig mod vinden. Der er intet lukket her, der er åbent til alle

sider, og på vejen herud traf jeg også en af beboerne på sin daglige travetur ad landevejene omkring landsbyen.

Poul Erik Hansen forklarer, at bostedet må karakteriseres som et sted, der kan modtage beboere,

der kræver særlige ressourcer. Det omfatter ikke kun domfældte med behov for tilsyn og særlig pædagogisk indsats, men også andre, der har de samme behov, uden at de har begået noget kriminelt.

Kompasrosen ligger naturskønt i selve landsbyen Grønnebæk lige uden for Jels med marker omkring sig

Værkstedet

Poul Erik Hansen

CENSUR FOR DEN PERSONLIGE HISTORIE

Selv om jeg møder mange beboere under mit besøg, så er det ikke alle, der har en dom. Det er ikke til at vide, hvem der er domfældte, og jeg vil heller ikke vide det. Poul Erik Hansen og jeg kommer i vores samtale til at tale om nogle af beboerne, hvad der kan være baggrunden for den lovovertrædelse, de har begået og om et heldigt forløb på bostedet, men det hverken kan eller vil jeg skrive om. For selv med en for drejning vil historien være genkendelig, og ingen skal udstilles for den side af deres liv. For beboerne handler det om fremtiden som en værdig og respekteret medborger.

ET BOTILBUDS 'GEOGRAFI'

Botilbuddet Grønnebæks tre selvstændige afdelinger er beliggende i området fra Rødding til syd for Jels. Der er samlet plads til 24 beboere, hvoraf cirka en tredjedel i dag har en dom.

Afdelingen Kompasrosen har ni lejligheder. Afdelingen Engvej med fire lejligheder ligger i Rødding, og afdelingen Fuglemajgård, der ligger udenfor Jels og læner sig op ad områdets smukke skove, er den største med 11 lejligheder. På alle bostederne bor der personer med og uden dom. To af bostederne rummer tillige værksteder og tilbyder

beskæftigelse. Ikke alle behøver at være i beskæftigelse ved bostedet, men kan være beskæftiget andet sted.

Bostederne spiller godt sammen med landskabet, de træder ikke ud og bliver institutions lignende. Kompasrosen har jeg beskrevet. Engvej, der ligger i byen, falder ikke i øjnene, det gør derimod de mange ældreboliger, den har som nabo. Det er et moderne forstadshus. Fuglemajgård, der ligger på marken ved skovbrynet, har form som en bondegård – som der i øvrigt tidligere var på stedet, før den blev revet ned og erstattet af nybyggede boliger, et serviceareal til personalet samt et værksted.

Alle boliger er selvstændige toværelses lejligheder med udgang til terrasse, og med bad og toilet og plads til vaske-maskine og tørretumbler. Boligerne er store og velindrettede og med plads til en overnattende gæst, for eksempel en mor der bor i København. I tilknytning til boligerne er der fællesareal med opholdstue, køkken, bryggers med mere – lidt forskelligt fra bosted til bosted. Det er attraktive boliger med gode ude-arealer og med udsigt i ordets dobbelte betydning.

På alle bostederne bor der personer med og uden dom

HVEM ER DE DOMFÆLDTE

Poul Erik Hansen fortæller mange af beboernes historie, historier der er tragiske, og mange af dem synes at ligne hinanden. Det har handlet om grov

mobning, indtil man ikke kunne klare det mere, og slog en af mobberne ned eller satte ild til et sted for at slippe for det. Nogle har ikke kunne finde støtte og hjælp og har haft en udadrettet adfærd som sit forsvar. Andre har be-

riget sig, ikke kendt forskel på ejerskab. Mange har gjort noget, som vi andre måske også har gjort i ungdommeligt overmod, men de er bare ikke sluppet godt fra det. De fleste har typisk fået en tidsbestemt dom.

BOSTED MED SÆRLIG OPGAVE

Man kan også sige, at selv om det kaldes et bosted, altså et sted hvor man har sin bolig, så har stedet en særlig opgave. Poul Erik Hansen siger:

– Arbejdet handler primært om, at man sammen med beboerne arbejder med forebyggelse, altså hjælper den enkelte i gang, så de kan begå sig i samfundet uden igen at komme i konflikt og få ny dom. Mange skal lære sine egne begrænsninger at kende. Mange er netop

– Det går ikke med 'sparekassepædagogik', siger Poul Erik Hansen: – Man kan ikke bare hælde på, sige at sådan er det, eller det har jeg jo sagt til dig. Nej, de må gøre sig deres egne erfaringer. Denne lange og seje vej kan gøres under vejledning af professionelle og under beskyttende forhold.

Køkken og fællesrum

kommet ud i den uheldige situation, fordi de har et mentalt og psykisk underskud; Selvværdet skal findes.

– Det går ikke med 'sparekassepædagogik', siger Poul Erik Hansen: – Man kan ikke bare hælde på, sige at sådan er det, eller det har jeg jo sagt til dig. Nej, de (beboerne, red.) må gøre sig deres egne erfaringer. Denne lange og seje vej kan gøres under vejledning af professionelle og under beskyttende forhold. Målet er, at indsatsen skal hjælpe den enkelte til størst mulig selvbestemmelse.

På spørgsmålet om, hvad succeskriteriet er, svarer Poul Erik Hansen: – At se en, der i mere end et år aldrig har smilet til os, nu kan joke og fortælle vittigheder. Når han (beboeren, red.) synes, at han er værdifuld, at det, han mener, er vigtigt for en.

Poul Erik Hansen understreger, "at når en beboer synes at fungere på en sådan måde, at man bør lempe dommen, så skal man indberette dette til statsadvokaten".

BOSTED MED BESKÆFTIGELSE OG ARBEJDE

Beskæftigelse er knyttet til bostedet, idet det har samme ledelse. Beboerne går på arbejde, når de ikke har den

ugentlige hjemmedag eller er blandt dem, som på skift står for at lave aftensmad.

Beskæftigelsen omfatter alt fra produktion, montagearbejde, kreative opgaver, arbejde i skoven, sortering af affald, gå til idræt eller være på scootertur til øerne. Eller overnatte i stedets campingvogn, slå telte op på de varme sommerdage og sove på den store græsplæne uden for boligen.

Der er en vis logik i, at arbejdet knytter sig tæt til boligen. Et er at tilsynsforpligtelsen er vanskelig at overholde, hvis man hver tredje time skal køre ud til en arbejdsplads. Et andet er, at stedet kan udvikle en socialpædagogisk praksis, der rummer utallige muligheder.

SIN LIVSHISTORIE MED SIG

– Et vigtigt element i bostedets arbejde er at give hver enkelt beboer sin egen historie med sig, fortæller Poul Hansen: – Der skabes livshistorier, og alle har et fotoalbum. Der tages konstant billeder og skabes billedtekster. Man fastholder den gode erindring, den særlige begivenhed, der knytter sig til dele af liv og samvær. Man er nemlig, hvad man er gennem sin historie. Beboeren kan stå inde for, at det kunne han, og sådan taklede han sit liv, også da det var svært. Her er mit liv! Dette er mig!

FAGLIG SELVRANSAGELSE

Poul Erik Hansen er optaget af samspillet mellem den fagligt professionelle og beboerne.

– Hvis vi ikke synes, vi forstår og kender en beboer ret godt, så er det i virkeligheden os selv, vi skal se på. Vi kan ikke diagnosticere problemet til noget ved beboeren. Vi kan tage på en tur med beboeren for at lære det bedre at kende. Vi kan i teamet drøfte, om andre ser noget andet, om vi kan gøre noget på en anden måde. Det er i bund og grund altid vores faglighed og os selv, vi skal stille til rådighed og stille spørgsmål til. Derfor er arbejdet i teams vigtigt.

BOLIGEN I NORMALISERINGENS TEGN

Denne artikel er den anden i en serie om boligen i udviklingshæmmedes liv.

Vi har valgt at sætte fokus på boenheder, der arbejder med at sætte en dagsorden for, hvad der kan forventes af boligen i dag, og hvor man stiller spørgsmålstil fremtidens måde at bo på.

Første artikel i serien 'På besøg på Gl. Lyngvej', blev bragt i LEV 6-2007.

Announce

Nu åbner Dansk Center for Rett syndrom på Kennedy Centret

Centret er et videntcenter og får primært en rådgivende funktion. I starten vil centeret især fokusere på de mange motoriske problemer, der er en følge af syndromet. Det vil i praksis sige en vurdering af patienternes behov for behandling og støtteforanstaltninger og rådgivning om dette til både familien og de lokale behandlere.

Det nye center oplyser, at det har kendskab til 97 nulevende personer i Danmark, overvejende piger i alderen 2-59 år, med Rett syndrom. Men der er uden tvivl flere udiagnosticerede patienter, især blandt ældre og blandt personer med atypiske former for Rett syndrom. Der fødes to-tre piger med syndromet om året, men diagnosen stilles sjældent før to-års-alderen.

Kendskab til og erfaring med syndromet er på grund af sjældenheden meget begrænset i lokalområderne, hvilket medfører, at der er store forskelle i vurderingen af handicappets sværhedsgrad og behov for støtte. Centerets mul-

tidisciplinære team vil samle erfaringen og skabe basis for en mere ensartet og bedre koordineret lokal indsats. Tillige vil man forske og formidle viden om Rett syndrom og medvirke ved diagnosticering af patienter med syndromet.

Leder af centret er overlæge Jytte Bieber Nielsen, der i forvejen er ansat på Kennedy Centret som leder af PKU-behandlingen. Det tværfaglige team består af i alt tre læger, hvor en er ph.d. studerende med et projekt om knogleskørhed ved Rett syndrom, en er fysioterapeut, en er sygeplejerske og en er socialrådgiver. Herudover er en molekylær genetiker ansat.

Kennedy Centret er midlertidigt genhuset i Hellerup og i Skovlunde, idet en ny bygning er under opførelse på den gamle adresse på Gl. Landevej i Glostrup. Derfor vil forholdene for Center for Rett syndrom, der p.t. er beliggende på Rymarksvej 1 i Hellerup, ikke være helt optimale før indflytningen i Glostrup i midten af 2008.

Center for Rett syndrom er baseret på satspuljemidler, som Kennedy Centret fik tildelt ved uddelingen i 2006 for årene 2007 til 2010.

For yderligere information se: www.kennedy.dk

RETT SYNDROM

Rett syndrom er en sjælden medfødt neurologisk udviklingsdefekt, der hovedsageligt ses hos piger. Rett syndrom er præget af funktionstab i andet leveår, medførende multiple handicap i form af mental retardering, spasticitet, rygskævhed, epilepsi, dårlig trivsel, ubalance af det autonome nervesystem med mere. Der udvikles karakteristiske håndstereotyper. Diagnosen stilles ved hjælp af kliniske kriterier. Hos over 90 procent af patienterne med den typiske form kan påvises en mutation i MECP2-genet på X-kromosomet.

Annika

Freja

Ida

Teknologi kan give nye venskaber

Samfundet må ruste sig til en gruppe af unge udviklingshæmmede og deres forældre, der vil stille krav om at få adgang til kommunikationsteknologi og internettet på bostedet, på arbejdet og i fritidstilbuddet. Det er en af de væsentligste konklusioner, der kan trækkes af projektet 'Herbor Skrivevenner – LEV med mere kommunikation'

Kan elektronisk kommunikation være med til at give større livskvalitet i hverdagen for unge hjemmeboende udviklingshæmmede? Og kan muligheden for det være med til at påvirke valg af bosted for en ung person med udviklingshæmning – og dennes forældre?

Det var de to hovedspørgsmål, som Kommunikationscentret i Hillerød for halvandet år siden satte sig for at finde svarene på i et projekt, hvor 40 unge udviklingshæmmede og deres familier fik mulighed for at benytte ny teknologi specielt velegnet til målgruppen.

HERBOR KAN FASTHOLDE VENNERNE

Helt konkret valgte Kommunikationscentret at bruge det internetbaserede kommunikationssystem Herbor, der er for mennesker med kognitive handicaps – det vil sige udviklingshæmmede, sentudviklede, ordblinde og senhjerne-skadede.

Alle funktioner i Herbor er markeret med symboler frem for tekst, og det er let at navigere mellem post, kalender, billedmapper og internetlinks, selv om man ikke kan læse. Det er let at gemme billeder og dele dem med andre. Al tekst – både i mails og kalender – kan læses højt. Og programmet er internet-baseret, så den unge har adgang til hjælpemidlet alle steder, hvor der er en computer med netadgang.

Herbor kan hjælpe den unge til at fastholde sin bekendtskabskreds og kommunikere frit med sin familie, selv efter man er flyttet hjemmefra. Et væsentligt element er, at den unge kan fastholde og overlevere sin livshistorie og dermed sin identitet – trods kommunikations-

vanskeligheder. Projektet gav også deltagerne mulighed for at få nye skrivevenner blandt andre Herbor-brugere. Projektet viste, at de unge kan lide at se deres personlige billeder, og mange er glade for at modtage e-mails fra pårørende. Som et forældrepar forklarer:

– Det er nemmere for hende (deres datter, red.) at tale om emner, vi ellers ikke får talt om, og brugen af e-mail ligner andre unge menneskers brug af e-mail.

OGSÅ FOR DE DÅRLIGST FUNGERENDE

I projektet var det forældre og søskende, der skulle introducere Herbor for de unge udviklingshæmmede. Det lykkedes mange familier at få vakt de unges interesse for de muligheder, der er i Herbor – ikke mindst dem med et begrænset ekspressivt verbalt sprog.

En væsentlig del af de pårørende, som deltog i projektet, har tilkendegivet, at de vil fortsætte med at anvende systemet efter projektafslutningen. De har fået øje for, hvad den teknologiske udvikling kan gøre for deres unge.

Arbejdet med Herbor er dog en langsom og proces, og det kræver stor opbakning fra omgivelserne. Det har ikke været lige let for alle, og nogle familier måtte opgive. Det var for vanskeligt at motivere. En del unge tager ikke uden videre imod ting, der forandrer hverdagen.

Men det kræver ikke kun opbakning fra familierne. En forælder siger:

– Manglende trådløst netværk var nok en af grundene til, at han (sønnen, red.) forlod bostedet. Han er vant til at bruge det rigtig meget, og han blev vred over ikke at kunne bruge det på stedet.

– I det hele taget har mange pårørende i projektet givet udtryk for, at de vil kræve eller i hvert fald kigge efter, at der er mulighed for adgang til internettet på sønnen eller datterens kommende bosted. Det fortæller Vibe Lund Jensen fra Kommunikationscentret i Hillerød og tilføjer, at udviklingshæmmede er meget bagud i forhold til at have adgang til og kunne gøre brug af moderne kommunikationsudstyr på grund af manglende viden i deres nærmiljø om de muligheder, som findes.

Skoler, fritidsordninger samt bo- og dagtilbud må fremover forholde sig til, hvordan unge udviklingshæmmede skal kunne anvende almindelig informationsteknologi. Der vil blandt mange pårørende være en forventning om, at man både kan støtte pædagogisk, men også at de tekniske forudsætninger skal være til rådighed.

OM HERBOR SKRIVEVENNER

40 unge og deres familier har deltaget i projektet 'Herbor Skrivevenner – LEV med mere kommunikation'. Projektet er et samarbejde mellem Landsforeningen LEV og Videns- og formidlingsenheden (VIFO) på Kommunikationscentret i Hillerød. Projektet startede i august 2006 og er nu afsluttet og evalueret. Projektet og Herbors kommunikationsplatform har tidligere været omtalt i LEV Bladet.

Læs mere om Herbor på www.herbor.dk.

Superglad

En af de personer, der har været med i Kommunikationscentrets projekt er John, 35 år (navnet er opdigtet). Han har benyttet Herbor på værkstedet Nordhøj i Kolding, hvor han kommer dagligt. John kan ikke selv skrive, så en fra personalet skriver det, han siger. Svarene får han læst op af selve programmet.

Ifølge pædagog Sandra Bjerre Bojsen har Herbor fået stor betydning for John: – John er superglad for at kunne kommunikere på denne måde. Han taler med familien og gamle venner, men har også fået nye. Nogle gange sender de billeder til hinanden, og det sker af og til, at de faktisk kender hinanden fra tidligere – det kan for eksempel være fra et tidligere værksted, hvor de har arbejdet.

Herbor er lagt ind i Johns ugeplan, og det betyder, at han bruger det to gange en time om ugen.

	
seng	Tingelingelater, tinsoldater, blymatroses, bom, bom, bom. Se til højre, se til venstre, hele regimentet drejer om.
	
læg bolden til højre for barnet	sprøjte på far
? ? ? ? ?	

Nyt computerprogram udvikler talesproget hos udviklingshæmmede

Indlæringsprogrammet 'Taler for mig selv Plus' er et nyt program, oversat fra engelsk, som udvikler talesproget hos udviklingshæmmede børn (ca. 2-9 år) i takt med, at de lærer at læse. Det stimulerer også børnene intellektuelt.

'Taler for mig selv Plus' er udviklet specielt til børn uden talesprog. De udvikler talesproget i takt med, at de lærer at læse. I spil, opgaver og børnerim bruges tegn og symboler som 'bro' til det talte og skrevne sprog. Tempoet er langsommere end i programmer til normalt fungerende børn og stresser derfor ikke barnet. Udfordringerne er tilpasset behovene hos børn med udviklingshandicap og specifikt til børn med Downs syndrom.

Selv om programmet er udviklet til børn med Downs syndrom og andre syndromer, bruges det også til børn med autisme, ordblindhed og hørehandicap samt til børnehævede børn og tosprogede børn. Licenserne til institutionsbrug suppleres af en malebog samt fysiske kort med ord og billeder, som kan bruges på forskellige måder.

'Taler for mig selv Plus' sælges både til institutioner og private og kan købes gennem Inclusion Software (www.inclusion.dk). Kvinden bag Inclusion Software, Lene Elsig Dalgaard, har selv oversat programmet fra engelsk med økonomisk støtte fra Undervisningsministeriet, tipsmidlerne og Landsforeningen LEV.

Birgit Kirkebæk var blandt den generation af unge lærere, hvis virke blandt andet blev at medvirke til at ændre vilkårene for udviklingshæmmede – ikke mindst har hun været med til at give de svagest fungerende en stemme

Fødselsdagsinterview med Birgit Kirkebæk

Den blide reformatør

Følger man Birgit Kirkebæks virke i arbejdet med og om udviklingshæmmede, tegner der sig to store fortællinger, der placerer hende som en af vor tids væsentligste og mest visionære formidlere af 'at bringe mennesket tilbage til mennesket'.

Den ene historie er, at hun trækker de allersvageste udviklingshæmmede ud af glemsel og isolation, og sætter dem ind i en sammenhæng, hvor de kommer til orde.

Den anden historie er, at hun giver udviklingshæmmede, hvis liv har været underlagt tidligere tiders ideer om, hvem de er, deres historie, der stiller dem fri ved at gøre dem til levende mennesker.

UNG LÆRER I EN OPBRUDSTID

Jeg møder Birgit Kirkebæk i hendes smukke hjem fyldt med kunst og bøger, og med mange arbejdspladser og læsestole. Da jeg siger, at samtalen skal handle om, hvordan hun mere end nogen anden har påvirket omgivelserne med sit virke og sine bøger, svarer hun beskedent, at da hun blev lærer og fik ansættelse på Gl. Bakkehus (et skole-

hjem for relativt velfungerende børn og unge med udviklingshæmning), trådte hun ind i en opbrudstid, hvor man kunne stille spørgsmål til stort set alt, både traditioner og praksis.

– Det gjaldt alle mine kollegaer. Jeg var absolut ikke alene. Jeg fik lov til at blive efter skoletid og følge livet på boafdelingerne og oplevede, at børnene kun skiftede undertøj en gang om ugen, det med lodden vrang, og at man købte kjolestof i metermål, så alle gik i den samme kjole. Håret blev klippet efter en fast skabelon, drengene færdedes altid i skjorteærmer - også i frostvejr. Og man øste den varme middagsmad op, før børnene overhovedet var færdige til at forlade skoleafdelingen. Vi stillede spørgsmål til rutinerne og medvirkede til, at livet ændrede sig mere eller mindre i en normaliserende retning.

INTERESSEN FOR DE SVAGESTE

Da Gl. Bakkehus bliver nedlagt, spørger man Birgit Kirkebæk, om hun kunne tænke sig at overtage ledelsen af Skolen på Mose Allé. Den var det, man kaldte en træningsskole, en skole man indrettede til relativt svagt fungerende

elever, som man ikke fandt egnet til at modtage en mere traditionel skoleundervisning.

Kirkebæk fortæller, at selv om hun var meget glad for arbejdet med de relativt velfungerende udviklingshæmmede børn og unge, "så blev jeg mere og mere optaget af dem, der ikke var inde i varmen". Hun er formodentlig den første, der tilbyder de allersvageste børn undervisning overhovedet, "idet vi startede en eftermiddagsgruppe for 'idioter' (som de blev kaldt, red.), et tilbud der senere blev en del af skolen".

Kirkebæk træder ud og gør som næsten ingen andre på det tidspunkt, beskæftiger sig med de svageste. Hvorfor? – For mig har det altid været meget mere spændende. Det er en større pædagogisk udfordring ikke at transformere en almindelig folkeskoleundervisning til specialundervisningen.

Kirkebæk peger på det, der er helt centralt for hende: Børnene, hvad vil de? Hvad rummer de?

Og når hun stiller disse spørgsmål, må hun også overveje, hvordan hun får svar. Hermed kommer hun til at se, at man skal arbejde med relationer mellem mennesker og dermed arbejde med kommunikation. Det bliver det vigtigste i arbejdet. Og lige netop her sætter Kirkebæk en dagsorden for, hvad arbejdet i skolen handler om. Men hun peger også på "at disse børn kan være svære at nå, og da vi skal nå dem, kan det ikke ske uden, at vi ser på os selv".

Kirkebæk understreger, at det er en nødvendighed at bygge på forældrenes viden. Dette samspil med forældrene bliver en linje i Kirkebæks virke helt frem til i dag, hvor hun er involveret i et småbørnsprojekt, som hun selv oprindeligt tog initiativ til.

FORSØGSSKOLE

Opgaven på Skolen på Mose Allé var at lave en god træningsskole, hvad der ikke var let. Igen var der rutiner, der skulle gøres op med, rutiner der alle havde rod i en usikkerhed om, hvad træningsskolen egentlig var for en størrelse i stedet for at have fokus på følgende spørgsmål til barnet: Hvem er du? Hvad vil du?
– Det var vigtigt at lave en god skole netop med disse børn for at gøre det

legitimt, at alle havde ret til undervisning, at alle var underviselige.

Efter en barselsorlov på et par år vendte Kirkebæk tilbage, ikke til Skolen på Mose Allé, der havde fået en ny leder, men til en nyopført forsøgsskole, Skolen på Taxvej, der henvendte sig til de allersvageste – multihandicappede kaldte man dem.

Forsøget, der skulle løbe i to år, gik kort fortalt ud på at undersøge, hvilken betydning ville det have, hvis flere faggrupper arbejdede sammen. Det var i forvejen en del af træningsskolens virkelighed, at lærere og børnehave- og fritidspædagoger arbejdede sammen. Nu blev gruppen udvidet med omsorgspædagoger. Et forsøg der skulle få fagforeningerne til at sluge kamelen. Kirkebæk siger:

– Det blev fantastisk, vi tog det med forsøget alvorligt og udviklede en forsøgs- og udviklingskultur, der blev karakteristisk for skolens virke også efter forsøgsperiodens udløb.

På spørgsmålet om det med faggrupperne, svarer Kirkebæk:

– Vi tænkte ikke så meget over, hvilke faggrupper vi tilhørte. Jeg vil ikke gå

med til, at har man en IQ under det og det, så skal det være den og den pædagoguddannede. Jeg går egentlig ikke op i, hvad folk er, men hvad de kan. Det handler ikke bare om uddannelse, selv om det er vigtigt, men om, at folk brænder for noget. For så sker der noget.

EN SKOLEINSPEKTØR I UDDANNELSE

Leder af en helt ny skole med helt nye samarbejdsrelationer, der skal udvikle en ny skoleform, men også være under en særlig opmærksomhed som forsøgsskole, og så endda udvikle en forsøgs- og udviklingskultur, der tager afsæt i barnet.

Det er en stor mundfuld, men ikke større end Kirkebæk, der samtidig læser til cand. pæd. pæd., og skriver sine opgaver i forbindelse med skolens forsøgs- og udviklingsarbejde. Det blev til bøger, der er de første i Danmark, som reflekterer over undervisning af børn med multihandicap og intet talesprog. I et felt, hvor hver erfaring skal gøres af hver enkelt medarbejder, finder hun et grundlag for, hvordan undervisning og samspil med de sværest handicappede kan udvikle sig og virke. Med dette er der ikke mere nogen undskyldning for at holde nogen ude eller for ikke i alle tilfælde at knække koden og finde ind til barnet.

Kirkebæk fortæller:

– Det blev en øjenåbner, at vi med træningsprogrammer ikke kom nogen vegne. Vi måtte se på mennesket, som et der kommunikerer og har retten til det. For dermed kunne det også stille krav og bestemme noget i sit eget liv i stedet for, at det skulle putte klodser ned i en kasse. Vi opdagede, at hvis vi gav os tid, ofte langt ud over hvad vi var vant til, så fik vi svar.

TILPASNING OG DANNELSE

Birgit Kirkebæk blev meget tidligt optaget af diagnoser, og hvad de betød for oplevelsen af den diagnosticerede.

– Er det at leve under en diagnose en model af et liv frem for et egentlig levet liv? Jeg skelner mellem tilpasning og dannelse. Tilpasning er alt det, der sker under diagnosens skygge. Her gøres der næsten ingen dannelsesovervejelser. Hvad vil de? Hvilke forestillinger har de?

Dannelse derimod handler om, at man er noget værd, at man bliver set og hørt. Og det gør man kun gennem handlinger. Så man bliver ikke et menneske uden handlinger, forklarer Birgit Kirkebæk.

VEJEN TIL BØGERNE

– Jeg havde en dyb mistro til, hvad diagnoser gør ved os. Det satte jeg mig for at bevise.

Sådan starter Kirkebæk, da jeg spørger til, hvad der ligger bag, at hun har skrevet fem meget væsentlige bøger om udviklingshæmmedes liv og væren, set i historisk lys. Kirkebæk fortæller, at hun efter at have skrevet sin første bog blev optaget af naturvidenskaben, hvor man er sikker på at have fortalt sandheden. En 'sandhed' som fik uhyrlige konsekvenser – for handicappede og såmænd også for pårørende. Det blev temaet i hendes doktordisputats 'Da de åndssvage blev farlige'.

– Med bøgerne om anstalterne på Livø og Sprogø ville jeg se på den samme problematik ved at gå tættere på den enkelte person, siger Kirkebæk.

Her gør videnskaben åndssvagehed i mange tilfælde til en moralsk brist og store grupper af mænd gøres entydigt

til vagabonderende, tyvagtige og voldelige og store grupper af kvinder til letfærdige og løstagtige.

FRA OPRØR TIL NORMALISERING

I bogen 'Normaliseringens periode' er Kirkebæk optaget af, "hvad sker der, når de, der før var farlige, pludselig bliver ofre". Når synet på udviklingshæmmede ændrer sig med udgangspunkt i et folkeligt oprør, der starter i 1940'erne, hvor forældre begynder at skrive om forholdene på anstalterne. Et oprør, der får stor betydning for, at der vedtages en ny forsorgslov, at Landsforeningen LEV opstår og i sine første år får slagkraft, fordi de laver lobbyarbejde og udvikler

nye strategier: Hvor der mangler huse, tilbyder LEV dem til forsorgen; mange nye institutioner opstår, fordi LEV leverer rammerne. Et væsentligt tema er, at gennem samarbejde mellem forvaltning og pårørende skabes der

nye muligheder og vilkår, når begge parter har noget at kæmpe for. Kirkebæk blev også den, der gav forældrene og deres forening sin historie.

UDUELIG OG UBRUGELIG

– CIRKLEN AFSLUTTET ELLER...

Op til sin 70 års dag udgav Kirkebæk bogen 'Uduelig og Ubrugelig', der blev anmeldt i LEV-bladet, nummer 1/2008. Bogen handler om alle de, der blev udskilt, fordi de ikke kunne gøre det mindste gavn, gemt væk, men holdt i live, de levende døde, tiet ihjel. Medens hun skriver bogen, oplever vi TV-udsendelsen om en afdeling på Strandvænget i Nyborg. Det får betydning for bogen, der stiller spørgsmålet: Hvordan kan man forstå, at nogen, som arbejder med udviklingshæmmede, kan agere, som vi så det på TV?

Bogen er meget vigtig for at forstå Kirkebæks virke og forfatterskab. Hun

startede med at give de svagest fungerende en stemme, berettigede gennem sin indsats deres ret til at være til stede. I bogen giver hun dem deres historie, en historie der har været totalt fraværende. Hun sætter dem ind i en italesættelse, hvor der skal stilles spørgsmål til, hvordan vi indretter os samfundsmæssigt for give dem en værdig og human tilværelse.

EPILOG

Kirkebæk forlod Skolen på Taxvej, og blev lektor ved Danmarks Lærerhøgskole (Nu Danmarks Pædagogiske Universitet).

Skolen på Taxvej flyttede og kom til at hedde Kirkebækskolen. Og Kirkebæk flyttede også delvist, og blev professor ved Oslo Universitet.

Vi sidder længe og taler om de mange netværk, Kirkebæk er medlem af, om de mange foredrag og artikler det bliver til gennem dagene. Om bøger der læses. Hun bliver helt flov over at opdage, at hun har glemt, at hun for år siden skrev 'den der artikel'. Utrættelig er hun, hun kender det at tage nætterne med, som hun måtte gøre med børnefamilie, skoleledelse og studie, kender til kaffens farlige bagside, og ser på mig med deltagelse, da jeg snupper den tredje kop. Flittig er kendetegnet, når hun kan stille sig til rådighed så meget, som hun gør. Hun er blevet en del af noget, vi har et ejerforhold til.

Forsorgschef Bank Mikkelsen, der fik en meget stor betydning for udviklingen og udbygningen af vilkårene for udviklingshæmmede, har fået en pris opkaldt efter sig. At det blev Birgit Kirkebæk, der for mange år siden blev den første modtager, er en historie i sig selv.

I begyndelsen af dette år fyldte Birgit Kirkebæk 70 år. Læreren, skolelederen, lektoren, professoren, forfatteren og foredragsholderen der mere end nogen anden har medvirket til at ændre synet på mennesker med udviklingshæmning og de vilkår, de er underlagt.

Christian Carlsen

Per Eriksson

Steffen de la Motte Maahr

Inside eller outside?

Kunstscolen for voksne udviklingshæmmede udstiller i maj mere end 130 fascinerende og tankevækkende værker i Rundetårn. Udstillingen har fået titlen 'Inside – outside'.

Værkerne rammer en lige i maven. Her er det livet, som er på spil – levet, oplevet og udtrykt i malerier, tegninger og skulpturer. De udstillede værker er de bedste fra de seneste tre års arbejde på skolen.

Eleverne har hentet inspiration fra rejser, besøg på kunstmuseer, barndoms minder og helt almindelige hændelser i hverdagen, og de arbejder og udtrykker sig på et niveau, der sætter spørgsmålstegn ved, hvad der er inside-outside i forhold til samfundets normer.

Kunstscolen holder til på Vesterbro i København i et lille lokale fyldt med færdige og igangværende projekter, der vidner om seriøst og intensivt arbejde med billedkunst. Skolen er kendt for sine pædagogiske metoder og har udviklet mange talenter i tidens løb. Det daglige arbejde med de kunstneriske processer har også haft en stor betydning for mange af elevernes personlige udvikling.

Kunstscolen for voksne udviklingshæmmede blev oprettet i 1994 og optager ti elever hvert år. Skolen har markeret sig gennem nationale og internationale udstillinger og dokumentarudsendelsen 'Tosset med kunst', der blev vist på DR i 2002.

Udstillingen i Rundetårn løber fra den 1. maj til den 25. maj.

Birgit Neja Jensen

Emilie Cambon

Minister anerkender retskrav på ungdomsuddannelse

Den 1. august sidste år trådte loven om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov i kraft. Som det efterhånden har været omtalt nogle gange i LEV-Bladet, har unge udviklingshæmmede fået et retskrav på en ungdomsuddannelse – noget man aldrig tidligere har haft.

Siden loven blev vedtaget har Kommunernes Landsforening gentagende gange meddelt, at uddannelsen var underfinansieret, hvorfor man ikke kunne forpligte kommunerne til at levere ydelsen – trods det at unge udviklingshæmmede altså nu har et retskrav. Landsforeningen LEV har derfor spurgt undervisningsminister Bertel Harder (V), om en mulig manglende finansiering kan betyde en fravigelse af retskravet om en ungdomsuddannelse.

Som det fremgår af vedlagte svar fra undervisningsministeren, skulle alle rygter om, at det ikke er muligt for kommunerne at leve op til retskravet hermed være manet i jorden. Retskravet dækker ikke kun adgangen til en ungdomsuddannelse, det dækker også adgang til en ungdomsuddannelse inden for en rimelig tid. Det er altså ikke i orden, at kommunerne siger, at man anerkender retskravet, men der er først plads næste år.

KONTAKT LEV

Hvis nogen ligger inde med eksempler på, at unge udviklingshæmmede er blevet afvist, holdt hen eller bare har fået en videreførelse af deres specialundervisning for voksne med en ny titel, så hører vi gerne om det – også hvis den unge bliver nægtet at få en udredning hos ungdomsuddannelsesvejledningen. Det er afgørende for at kunne presse på, at vi kender status ude i landet. Den kan kun I give os. Eksemplerne bedes sendes til Dan R. Schimmel drs@lev.dk

Kære Bertel Haarder og Tove Larsen

Landsforeningen LEV har desværre noteret sig via indlæg af Tove Larsen på KL's hjemmeside dateret 16.01.08 (se uddrag af brev fra Tove Larsen side 27), at der stadig er uenighed om finansieringen af den særlige ungdomsuddannelse.

Landsforeningen LEV skal for god ordens skyld blot understrege, at vi finder det helt uacceptabelt at udviklingshæmmede unge bliver gidsler i dette "Sorte Per spil". Vi synes, vi har udvist umådelig stor tålmodighed ved ikke allerede at have rejst konkrete sager på baggrund af et ret præcist retskrav.

Der er intet nyt i hverken retskravet eller indholdet fra lovens vedtagelse, hvorfor det kan undre, at I her - et halvt år efter loven trådte i kraft – stadig ikke har bragt orden i den afgørende forudsætning som økonomien utvivlsomt er.

Vi nærer fortsat store forhåbninger til den nye ungdomsuddannelse, men må sige at starten er beskæmmende. Der findes vel næppe mange retskrav, der så åbenlyst og systematisk udskydes på trods af lovgivningen.

Med venlig hilsen
Landsforeningen LEV
Sytter Kristensen
Landsformand

Kære Sytter Kristensen

18-02-2008

Tak for din henvendelse af 24. januar 2008 om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov.

Lov om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov er vedtaget i Folketinget. Kommunalbestyrelsen er således efter loven forpligtet til at give et tilbud om en ungdomsuddannelse til de omfattede unge fra den 1. august 2007, hvor loven trådte i kraft.

Kommunalbestyrelsens forpligtelse gælder uanset, at der endnu ikke er opnået enighed mellem KL og regeringen om økonomien i uddannelsen. Dette har jeg præciseret i et brev til samtlige kommuner.

Det er min forventning, at spørgsmålet om økonomien i uddannelsen bliver afklaret i forbindelse med kommuneforhandlingerne i foråret 2008.

Jeg kan desuden oplyse dig om, at vi netop nu påbegynder den løbende evaluering af ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, som forudsat i lovens § 17. Det er min forventning, at evalueringens første del vil give et godt og dokumenteret indblik i, hvilke udfordringer der fortsat kan være i arbejdet med ungdomsuddannelse for unge med særlige behov. Desuden vil vi fra Undervisningsministeriet udsende en informationsfolder rettet mod de unge og deres pårørende med relevant information om uddannelsen, herunder om at kommunalbestyrelsens afgørelser om tilbud eller afslag på tilbud kan indbringes af den unge for Klagenævnet for vidtgående specialundervisning. Det samme gælder kommunalbestyrelsens afgørelser om indholdet af ungdomsuddannelsen, jf. § 12, stk. 2, i loven.

Med venlig hilsen
Bertel Haarder
Undervisningsminister

Uddrag fra Tove Larsens, formand for KL's social- og sundhedsudvalg, svar til LEVs landsformand Sytter Kristensen primo februar 2008:

"Da loven om ungdomsuddannelsen blev vedtaget i sommers, var der som bekendt ikke enighed om de økonomiske rammer mellem regeringen og KL. Vi har siden i KL gjort alt, hvad vi kunne, for at sikre, at kommunerne kunne få ordentlige økonomiske rammer til at udbyde uddannelsen.

Vi har desværre ikke kunne blive enige med Undervisningsministeriet og Finansministeriet om de økonomiske rammer. Det er et stort beløb, der skiller os, og vi kan derfor ikke bare gå ud og anbefale kommunerne at disponere på forventet efterbevilling.

Med de nuværende økonomiske rammer mener vi, at de unge kun kan tilbydes et discount-tilbud, som ikke lever op til lovens intentioner. Det mener jer ikke, at de unge kan være tjent med, og vi arbejder derfor fortsat ihærdigt på at finde en løsning vedrørende økonomien med ministerierne."

Announce

Visionær lov om uddannelse med væsentlige begrænsninger!

Den nye lov om ungdomsuddannelses-tilbud til unge med særlige behov er ikke uden problemer. For eksempel risikerer mange at komme i klemme i en overgangsbestemmelse

Af Ann-Dorte Christensen og Palle Rasmussen, Aalborg

LEV har med god grund været en aktiv aktør i at få vedtaget loven om ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, som trådte i kraft i sommer. Loven giver som bekendt unge udviklingshæmmede og andre unge med særlige behov et retskrav på en individuelt tilrettelagt ungdomsuddannelse. Tilbuddet er opfattende med 840 skematimer i tre år og med en klar præcisering om, at det handler om reel undervisning. Det kan lange praktikforløb eller kvalificerede fritidstilbud ikke erstatte, men givetvis supplere på konstruktiv vis. Det er også blevet fremhævet, at der ikke er nogen 'nedre grænse', idet spørgsmålet om at tilegne sig kvalifikationer og dannelse omfatter alle. Derfor er der ikke tale om en standardpakke, men om at der skal tages hensyn til forskellighed og laves individuelle undervisningsplaner.

Alt i alt er det et stort fremskridt og en visionær lov baseret på fornuftige og gennemtænkte principper, som kan få stor betydning for muligheder og livskvalitet for unge med udviklingshæmning fremover.

Men ét er de gode hensigter – noget andet er praksis. Da vi læste om den nye lov i sommer, blev vi meget optimistiske. Vi så frem til, at der ville kunne etableres et ungdomsuddannelsesforløb for vores udviklingshæmmede søn Tore på 20 år inden for det næste års tid. Imidlertid ser det ud til, at der er nogle barrierer i forhold til at gennemføre de gode hensigter, og det vil vi gerne gøre opmærksom på.

For det første er der en overgangsbestemmelse i loven...denne 'kattelem' er Tore kommet i klemme i

For det første er der en overgangsbestemmelse i loven, hvor det hedder (§ 16), at "unge under 25 år, der har afsluttet et ungdomsuddannelsesforløb i henhold til lov om specialundervisning for voksne inden den 1. august 2007, har ikke krav på et ungdomsuddannelses tilbud". Denne 'kattelem' er Tore kommet i klemme i, fordi han har haft et to-årigt forløb på Limfjordsskolen i Løgstør, som tidligere var under Nordjyllands Amt, nu under Vesthimmerlands Kommune. Limfjordsskolen er en specialkostskole, som drives blandt andet med hjemmel i lov om specialundervisning for voksne. Tore opfattes derfor ikke som berettiget til at modtage undervisning efter den nye lov.

Vi finder denne tolkning restriktiv og urimelig. Limfjordsskolen har for Tore (og for mange andre unge) reelt fungeret som efterskole, det vil sige som et fortsat undervis-

Hvad nytter det med en ny lov, hvis man blot omdefinerer eksisterende tilbud til at ligge inden for lovens rammer?

ningstilbud efter undervisningspligtens ophør, og sådanne tilbud ligger for os at se uden for overgangsbestemmelsen.

For det andet er det vigtigt at være opmærksom på, at loven

ikke kan gennemføres, uden at der afsættes ressourcer til at udvikle tilbuddene. Hvad nytter det med en ny lov, hvis man blot omdefinerer eksisterende tilbud til at ligge inden for lovens rammer? Ressourcerne til udvikling inden for handicapområdet er meget begrænsede i disse år, og mange af de kommuner, som efter strukturreformen skal varetage området, savner den nødvendige kompetence og initiativkraft. Så hvis man vil sikre, at loven faktisk fører til udvikling af relevante uddannelsesinitiativer, er det vigtigt at holde øje med den måde, som loven konkret forvaltes på i de enkelte kommuner.

Vi anerkender og værdsætter den store indsats, som LEV har leveret i forhold til lovens vedtagelse. Og vi håber, at LEV fortsat vil være en aktiv aktør og have et kritisk blik på den konkrete udmøntning af loven.

Se svar til ovenstående på side 31.

Announce

En visionær lov - en gevinst for alle

Af Dan R. Schimmell, specialkonsulent i LEV

Landsforeningen LEV er om nogle stolt over ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov, fordi denne lov bryder med mere end 25 års bevidst diskrimination. Der skal dog ikke herske nogen tvivl om, at vi helst så, at der ikke eksisterede en overgangsbestemmelse, da der efter vores opfattelse ikke tidligere har været en ungdomsuddannelse, dermed har der heller ikke været noget at lave overgang fra. Men da der ikke kunne skabes politisk opbakning for denne fortolkning, blev overgangsbestemmelserne det bedst mulige resultat.

Det vigtigste har været at sikre retten til uddannelse for de mange. Derved ved vi i LEV godt, at der vil være nogle unge, som i denne overgang kunne have fået et mere optimalt tilbud. Ifølge vores beregninger vil maksimalt 900 kunne blive berørt af overgangsbestemmelserne. Vi ved nu, at en del kommuner allerede har givet tilsagn om, at de år, der har været brugt på 'den gamle ordning' inden for den kompenserende specialundervisning, ikke vil blive medregnet, såfremt den individuelle uddannelsesplan beskriver andre behov end dem, der har været undervist i. For de unge, der er kommet i klemme, eksisterer muligheden altid for, at man kan klage til klagenævnet vedrørende den vidtgående specialundervisning.

I forbindelse med vedtagelsen af ungdomsuddannelsen til unge med særlige behov, blev der rejst en

debat fra KLs side om, at området var underfinansieret. Det har været LEVs holdning, at vi som interesseorganisation ikke skal indgå i en dialog omkring under- og overfinansiering af ungdomsuddannelsen. Når LEV har kunnet vælge en mere 'tilbagelænet' holdning, så skyldes det ene og alene retskravet. For opfylder det unge menneske bestemmelserne, ja, så er det indiskutabelt – så er kommunen forpligtet til at sikre den unge en individuel undervisningsplan og et ungdomsuddannelsesforløb. Familien, den unge eller ungevejlederen skal ikke tænke økonomi, men derimod hvordan der bedst kan udarbejdes en uddannelsesplan, som gavner det unge menneske mest muligt. Landsforeningen LEV kan kun opfordre

Det har været LEVs holdning, at vi som interesseorganisation ikke skal indgå i en dialog omkring under- og eller overfinansiering af ungdomsuddannelsen

til, at man ikke indgår i dialogen om finansieringsgrundlaget, men derimod holder fast i retskravet.

Da forhandlingerne om uddannelsen stod på, var der flere gange en diskussion, om den nye ungdomsuddannelse ikke blot blev gammel vin på nye flasker. Det er ikke Landsforeningen LEVs opfattelse, at

den nye ungdomsuddannelse er 'gammel vin på nye flasker'. For det, vi ser, er, at der landet rundt lægges mange kræfter i at beskrive og udvikle det individuelle uddannelsesstilbud. Men mener man ikke, at det ungdomsuddannelsesstilbud, man modtager, lever op til de intentioner, som er beskrevet i den individuelle uddannelsesplan, er der kun en ting at gøre, nemlig at klage til klagenævnet vedrørende den vidtgående specialundervisning.

debatten

Tokanten:

En sag – en refleksion

Hvad skal der til for at behandle alle mennesker ligeværdigt? Vi har alle et ansvar for at gøre det, men det er svært, når politikerne nægter at påtage sig deres

Tokanten er en umulighed, og alligevel et ord, der knytter sig til en kunst, der var ekspressivt fabulerende og i dag: et møde mellem to parter. At kalde et botilbud for Tokanten er på en måde smukt. Det er stedet, hvor man mødes i mødets mest intense form, mødet mellem to. Og det tager det særlige ved tokantmødet med sig, at det ofte er de uforenelige elementer, der mødes.

Tokanten er også et botilbud i København for voksne med udviklingshæmning, der i særlig grad har brug for støtte, hjælp og opsyn. Tokanten blev i december endnu et botilbud, hvis dagligdag og liv blev udstillet i pressen, fordi botilbuddets ledelse ikke, som man skal over for myndighederne, havde indberettet de overgreb, der var gjort mod flere beboere. Nogle i nød-værge og mange i afmagt.

I sagen om Strandvæget i Nyborg så vi, hvordan medarbejderne havde deponeret deres ansvar i forhold til at have respekt for beboerne. De så dem ikke mere som medmennesker, men som nogle de skulle holde i live. Og så var det ellers fint, at dagene gik uden mål og med. Det var et stort chok at se disse billeder af en verden, vi troede, vi havde

sagt farvel til gennem de seneste 50 års kamp – fra og med forældre-opgøret i 1940'erne og 50'erne, der dannede grundlag for etableringen af Landsforeningen Evnesvages Vel.

Strandvænget og andre lignende afsløringer kan give anledning til at tro, at det generelt kan være problematisk at behandle mennesker med svære funktionsnedsættelser respektfuldt og human. Mange bosteder gør sig naturligvis umage og viser, at nok er det svært, men at der findes muligheder for at skabe et respektfuldt samvær, der også gør beboernes liv synligt for omverdenen.

Nogen må have skylden, når der afsløres forhold, vi ikke troede på fandtes, selv om vi måske frygtede det. Især det sidste må vi ikke glemme, for det gør os alle ansvarlige.

Men med disse sager står det klart, at vi må afdække, endnu mere end vi hidtil

har gjort, hvad der skal til for at behandle alle mennesker ligeværdigt. Det vil inddrage etiske, økonomiske, materielle, videnskabelige, erfaringsbaserede og ressourcemæssige faktorer. Det er Birgit Kirkebæk, der peger på dette i sin seneste bog 'Uduelig og ubrugelig', der handler om de udviklingshæmmede, der er blevet udskilt og isoleret på baggrund af deres handicaps sværhedsgrad.

Nogen må have skylden, når der afsløres forhold, vi ikke troede på fandtes, selv om vi måske frygtede det. Især det sidste må vi ikke glemme, for det gør os alle ansvarlige. For frygter vi, at der er noget, der måske ikke er, som det burde være, er vi forpligtet til at tale det ind i vores faglige og politiske samtale.

Skylden er dermed det hurtige skud, der efter en tid kan opleves som et vildt skyderi: I sagen om Tokanten har socialborgmester Mikkel Warming stået mere end for skud, især politisk. Ledelse og personale har stået for skud, og nogle er blevet alvorligt ramt. Tilsynet er også blevet mistænkeliggjort, skudt på. Mange ønsker, at det erstattes af eksternt tilsyn og i hvert fald mere tilsyn. Men når nogle er afskediget, mange

rejst, nogle har slikt sine sår og der er udarbejdet tidskrævende administrative evalueringssystemer og procedurer for tilsyn, så er vi ikke kommet videre med at afdække, hvad der skal til for at behandle alle mennesker ligeværdigt.

Politikerne fastsætter rammerne for den virksomhed, et botilbud er. De beslutter økonomien, boligens standard, ressourcer, budgetter

etcetera. Det politiske system står med et ansvar for, om de rammer, de nu har besluttet, kan leve op til de forventninger, politikerne selv har. Måske passer forventningerne til de politiske beslutninger om rammer og økonomi, men vi er ikke klar over det, for vi matcher det med de forventninger, vi har som forældre, som beboere og som medarbejdere. Måske er den politiske samtale og den politiske realitet ikke i overensstemmelse. Så det er et felt, hvor alle let kan skyde på hinanden.

Forældre, beboere og vel især medarbejdere oplever, at de hele tiden medvirker i et felt, hvor beskæringer, besparelser og fusioner er den politiske dagsorden. Signalet med denne dagsorden kan nemt blive oversat til, at det, vi gør, ikke er så vigtigt. Især fordi mange af de politiske beslutninger opleves som en disrespect for arbejdet. Politikerne tror ikke på, at det, forældre, pædagoger, speciallærere med flere gør, kræver ressourcer, ændringer i rammer, nytænkning. Det kan da klares med et slag på skulderen og selvforvaltning!

Bosteder, der gør det rigtig godt, behandles på samme måde som dem, der har store vanskeligheder, og som trænger til hjælp. Det er, som om det forvaltningsmæssigt er ligegyldigt, om man tager sig sammen og vil gøre det godt eller (som jeg har oplevet mange gange) lade stå til med uduelighed og ligegyldighed på grund af fejlagtig ledelse. Det kan godt være, at politikerne ved, hvor det er, man gør det godt.

Men oplevelsen er ikke desto mindre, at selv om man vil gøre en forskel, så kører 'grønthøsteren' ind over en og snupper de penge, man havde afsat til netop at gøre forskellen. Hvor længe bevarer man så modet og håbet?

Tokanten er et eksempel på, at man stadig i dansk socialpolitik udskiller de sværest handicappede til særlige boenheder. Det er en fortsættelse af en mere end 120 år lang tradition, der bygger på at gemme

disse mennesker væk. Det siger vi naturligvis ikke i dag, men vi fortsætter med at udskille dem til særlige boenheder.

Det kan være, at der på et praktisk plan kan italesættes en forklaring på dette. Men man skal være opmærksom på, at det er et led i en uafbrudt tradition, som har sin egen fortælling: Historien om at blive tiet ihjel.

Tokanten har således skulle løse en opgave, der er særdeles vanskelig, fordi man igennem historien ikke har sat fokus på, hvordan den kan løses på en ny måde. Med normaliserings-ideen, der opstod for 50 år siden, troede man på, at man ved at leve så nært det normale som muligt markant kunne ændre forholdene for disse mennesker. Så nær det normale har for Tokantens beboere stort set ikke været eksisterende. De har levet i en centralinstitution (anstalt), selv om man senere har italesat bostedet som værende selvstændige boliger. Tokanten er et sted, der for cirka 25 år siden afløste sovesalen med et værelse. Og der er ikke sket meget siden. Det fik ombudsmanden til for nylig at stille en række krav til boligen, for at det reelt bliver et værdigt sted. Stedet byder nemlig ikke på værdighed. Der er fælles toilet og bad på gangen for kvinder og mænd, der ofte ikke tør sidde for lukket

dør. Hvem, der er angst, usikker, bange, vred... kan opføre sig værdigt i et sådan hus? Værelse, ak ja, ikke med tekøkken, ikke engang med et køleskab. Hvem lærer noget om at bo i bolig sådan et sted? Brede lange gange, skakte der forplanter angstens råb. Og smitter.

Jeg kan se mig selv på stedet. Jeg kan se, at der gøres meget, mange fotos fortæller om, at der iværksættes så meget, man kan klare. Ja, jeg har set det, det er nogle år siden, men det var den samme leder, som nu er afskediget. Intet virkede forstilt. Jeg kendte ret meget til nogle af beboerne og reflekterede over, hvor svært det mon var for personalet. Og svært har det været, forstår jeg.

Det er uforståeligt, at forstanderen ikke har fremsendt indberetning om overfald, men det er endnu mere uforstå-

ligt, at forvaltningen ikke har reflekteret over dette og dermed indirekte svaret Tokanten: "Fortsæt."

Indenfor andre områder, der arbejder med personer, som kræver særlig hjælp, der har man for længe, længe siden, indarbejdet efteruddannelse og supervision af medarbejderne, som en del af arbejdet – tag del eller bliv væk.

Det er mig en gåde, at de medarbejdere, der i Danmark skal arbejde med de sværest handicappede mennesker, ikke indgår i en arbejdsproces, hvor det er en del af arbejdet at få uddannelse og supervision og dermed faglig og personlig indsigt i at løse opgaver, som nok er de sværeste, man kan tilbyde socialmedarbejdere.

Det er mig en gåde, at de medarbejdere, der i Danmark skal arbejde med de sværest handicappede mennesker, ikke indgår i en arbejdsproces, hvor det er en del af arbejdet at få uddannelse og supervision og dermed faglig og personlig indsigt i at løse opgaver, som nok er de sværeste, man kan tilbyde socialmedarbejdere.

Måske er den politiske samtale og den politiske realitet ikke i overensstemmelse. Så det er et felt, hvor alle let kan skyde på hinanden

Hvem lærer noget om at bo i bolig sådan et sted? Brede lange gange, skakte der forplanter angstens råb. Og smitter

LASSE RYDBERG

Announce

Announce

Announce

Announce

Announce

Udviklingshæmning & psykiatri

TEMADAG

DEN 16. APRIL 2008
KL. 09.00 – 16.00

Rigshospitalet, Auditorie 1
Blegdamsvej 9, 2100 København Ø

Psykiatrifonden og Landsforeningen LEV indledte et samarbejde omkring mennesker med udviklingshæmning ved at afholde temadag den 18. januar 2007. Samarbejdet fortsætter nu med en ny temadag den 16. april 2008.

Ved den første temadag var der 250 deltagende personer, heraf 25 forældre til børn med udviklingshæmning. Det er vores håb, at der ved den anden temadag bliver en større repræsentation af forældre, da vi er interesseret i gennem erfaringsudveksling at påvirke udviklingen i positiv retning for de involverede.

Vi håber på en levende debat, som kan være med til at påvirke beslutningstagerne og dermed udviklingen på dette område.

PROGRAM:

- KL. 09.00 - 09.10** Velkomst til dagen.
Formand for PsykiatriFonden, overlæge dr.med Jes Gerlach
- KL. 09.10 - 09.40** Hvad er udviklingshæmning?
Aut.cand.psych. Søren Morild
- KL. 09.40 - 10.15** Hvordan mødes mennesker med udviklingshæmning i det offentlige system og generelt i hverdagen.
Projektkonsulent, cand.merc.sol. Dan R. Schimmell, Landsforeningen LEV
- KL. 10.15 - 10.30** Pause
- KL. 10.30 - 11.15** Skolepsykologiens rolle i indsatsen for børn og unge med udviklingshæmning.
Leder af specialpædagogik og psykologi, PPR, Odense Anni Elmgreen
- KL. 11.15 - 12.00** Den pædagogiske indsats i forhold til voksne med udviklingshæmning.
Handicap- og psykiatrichef i Næstved Kommune Ole Rytto
- KL. 12.00 - 13.00** Frokost
- KL. 13.00 - 13.45** Eksistens problemer.
Mor, skuespiller, forfatter, foredragsholder, ridder af Dannebrogordenen Lone Hertz
- KL. 13.45 - 14.30** Udredning og behandling af depression hos mennesker med udviklingshæmning.
Overlæge, psykiater Kurt Sørensen, Videnscenter for psykiatri og udviklingshæmning
- KL. 14.30 - 14.45** Pause
- KL. 14.45 - 15.30** Værdien i den tværfaglige indsats målrettet mennesker med udviklingshæmning.
Undervisningsminister Bertel Harder
- KL. 15.30 - 16.00** Spørgsmål til panelet

Målet med temadagen er at skabe viden om dagligdagen og indsatsen målrettet mennesker med udviklingshæmning, og vi håber naturligvis på stor deltagelse og debat, således at de, der har mulighed for at skabe udvikling for mennesker med udviklingshæmning, har noget at arbejde videre med.

Tilmelding hos PsykiatriFonden på www.psykiatrifonden.dk eller tlf. 3928 3909, pris 850,- kr. inkl. frokost og kaffe.

Peter (tv.) er udover at være far til en voksen mand med udviklingshæmning også præst. Peter havde rejst i mere end 60 timer for at komme frem til generalforsamlingen. Moses (th.) kommer fra Iganga og kunne 'nøjes' med otte timers transport.

Uanset om man er til repræsentantskabsmøde i LEV eller til generalforsamling i UPACLED, er der ting der ligner hinanden. Her er deltagerne ved at registrere sig ved ankomsten.

Det er ikke **trolldom** – det er helt naturligt!

AF DAN R. SCHIMMELL, SPECIALKONSULENT I LEV ■

Forældreforeningen for mennesker med udviklingshæmning i Uganda, UPACLED, har i snart to år været under forandring. Med LEV som en vigtig samarbejdspartner er UPACLED nu ved at udvikle sig til en regulær paraplyorganisation for udviklingshæmmede

Det at få et barn med udviklingshæmning er stadig forbundet med meget overtro i Uganda. Det er derfor helt naturligt, at man i de små lokalsamfund opsøger en medicinmand, som kan heldbrede det udviklingshæmmede barn, enten ved at svinge en død høne eller ved at stænke barnet med gedeblood. Men lige lidt hjælper det, uanset hvor mange penge familien bruger hos den lokale medicinmand – barnet er og bliver udviklingshæmmede.

Det var i denne virkelighed, at forældreforeningen UPACLED startede med at opsøge lokalsamfund og fortælle om udviklingshæmning – herunder hvor vigtigt det er at stå sammen. Særlig succesfuldt har det været, når UPACLEDs folk har fortalt om, hvorledes man i lokalsamfundet kan aflive myter om overtro i forhold til udviklingshæmning.

LOKALAFDELINGER I KRIGSZONE

I 1998 begyndte LEV at støtte UPACLED. Siden forældreforeningens start har målet været at skabe en landsdækkende forening, så flest mulig kunne få gavn af den viden, UPACLED har. Selv om det har været en lang og hård proces, har UPACLED i dag 19 lokalafdelinger. Nu er man gået i gang med at starte lokalafdelinger i den nordlige del af landet, hvor der ind til for et år siden var borgerkrig eller krigshandlinger mellem forskellige lokale grupper, herunder LRA, Lord Resistance Army, som igennem snart en menneskealder har terroriseret lokalbefolkningen.

Det er UPACLEDs oplevelse, at specielt børn med udviklingshæmning betaler en meget høj pris, når der er krig, da de er endnu mere sårbare end andre børn. Derfor har UPACLED startet et samarbejde med Red Barnet i den nordlige del af Uganda. Red Barnet har kontakt til en række flygtningelejre for internt fordrevne flygtninge, og UPACLED er i stand til at vejlede forældrene til børn med udviklingshæmning. Set med danske briller er det fantastisk at opleve, at forældreforeningen i Uganda har valgt at gå så utraditionelle veje for at skabe kontakt og udvikling. Det er dog ikke kun i den krigshærgede del af Uganda, der er udvikling. I andre dele af

landet har forældreforeningen valgt at udvikle sig gennem en tæt kontakt med de eksisterende skoler og arbejdsstræningscentre. På den måde er det lykkedes UPACLED på bare fem år at tredoble medlemsantallet.

BEHOV FOR FORANDRING

UPACLED har fra begyndelsen været organiseret som en helt traditionel forældreorganisation. Men i takt med at foreningen voksede og fik større og større opbakning, opstod der andre problemer. Således viste der sig i nogle lokalområder at være andre forældregrupper til børn, unge og voksne. Nogle forældregrupper havde det geografiske som relation, altså at de alle boede i det samme område, andre var eksempelvis samlet omkring en Downs gruppe. I UPACLED havde man den opfattelse, at disse grupper naturligvis burde være medlem af UPACLED, men forældrene havde alt andet end lyst til at opgive deres egen forening. Dette er en situation vi kan genkende fra LEVs egen historie.

Da det i 2006 blev tydeligt, at der var forældregrupper og foreninger, som ikke ville gå ind i UPACLED, henvendte foreningen sig for at få råd og vejledning af LEV. I første omgang mente UPACLED, at det handlede om hjælp til at bekæmpe de øvrige foreninger, for de

OM UPACLED

- UPACLED blev formelt dannet i oktober 1998 og har i dag 4500 medlemmer.
- UPACLED har lokalafdelinger i 19 distrikter.
- Der er 12 ansat i foreningen.
- Et medlemskab koster 30 kr. pr. år.
- UPACLED udgiver et nyhedsbrev fire gange om året i et oplag på 6.000 eksemplarer.
- UPACLED har søgt om medlemskab af Den ugandiske paraplyorganisation, svarende til DH. De er ikke blevet optaget, da forældreorganisationen ikke anerkendes som en rigtig handicaporganisation. DH støtter aktivt den ugandiske paraplyorganisation og har kendt til denne diskrimination siden 2003.

Sytter Kristensen i dialog med grundlæggeren af specialskolen i Entebbe, fru Moziua, der også var med til at starte UPACLED for snart ti år siden.

var jo konkurrenter. Det er dog en meget udansk måde at løse problemet på, da der er brug for alle, der har kræfter og energi til at arbejde for mennesker med udviklingshæmning. Så i stedet for bekæmpelse kom hjælpen til at handle om, hvorledes man kunne inddrage de øvrige grupper.

PÅ VEJ MOD EN PARAPLY-ORGANISATION

I januar 2006 blev den første workshop i UPACLED afholdt med det formål at tale om fremtiden. Internt var der i UPACLED stor usikkerhed om, hvad det betød, at man nu skulle til at diskutere en forandring af UPACLED. For rigtig mange af forældrene repræsenterer UPACLED hjerteblood – processen med at diskutere fremtidig struktur har derfor været lang, grundig og meget tung. Men det har nyttet.

Efter workshoppen i januar 2006 nedsatte foreningen en arbejdsgruppe, der skulle undersøge, hvilke muligheder der var for forandringer. I sommeren 2007 var arbejdsgruppen færdig, hvorefter man besluttede at drage ud i alle distrikterne for at diskutere løsningsmodellerne. Besøgene i lokalafdelingerne var gennemført i slutningen af oktober 07. Disse besøg gav en lang række input, som blev skrevet ind i et nyt udkast til vedtægter.

EKSTRAORDINÆR GENERALFORSAMLING MED DANSK ÆRESGÆST

I januar afholdt UPACLED en ekstraordinær generalforsamling, hvor Landsforeningen LEVs landsformand Sytter Kristensen var inviteret som særlig gæst. På den ekstraordinære generalforsamling skulle det nye sæt vedtægter, der åbnede for, at andre foreninger, grupper med videre, kunne optages som fuldgyldige medlemmer, til afstemning.

For UPACLED var det helt ekstraordinært at have en særlig gæst, derfor bød formanden for UPACLED, Monica Berenze, velkommen til Sytter Kristensen, med ordene:

“Vi i UPACLED er meget glade og taknemmelige for, at LEV igennem så mange år har troet på os og givet os mulighed for at udvikle vores forening. UPACLED startede som et lille barn, der havde rigtig meget brug for støtte til at kunne blive stor og stærk. I dag er UPACLED nået til en ny fase, vi skal i gang med at ændre vores forening, så vi i fremtiden vil kunne tage imod nye lokalgrupper og foreninger. Det har været en meget svær proces, men det har været en god proces, fordi vi har fået diskuteret med hinanden og fundet ud af, hvad det vigtigste er – og det er vores børn. Du lever i en del af verden, hvor penge har en helt anden betydning. Men glem pengene, vi er i familie, fordi vi bærer rundt på noget, der er usynligt for alle andre, men det er synligt for os, for dig og for mig – fordi vi er mødre til et barn med udviklingshæmning. Vi kender angsten, usikkerheden, frygten for, hvad fremtiden skal bringe vores børn. Men vi kender også den helt overvældende lykke, når vi ser fremskridt hos vores børn. Det er noget, ingen andre forstår, før de har stået i situationen. Det er derfor, vi er i familie.”

Sytter Kristensen takkede for den varme velkomst med at fortælle om egne erfaringer, glæder og sorger og sluttede med at sige: “Jeg er stolt over at være her i dag, jeg er stolt over at kende jer, for I har med jeres fortællinger og historier om jeres liv virkelig vist engagement. Jeg har rejst i 22 timer for at komme her, men det er intet imod nogle af jer, der har været af sted i både to og tre dage for at deltage i generalforsamlingen.”

Den ekstraordinære generalforsamling endte med at vedtage de nye vedtægter med 87 procentts tilslutning.

DET STOPPER IKKE HER

De nye vedtægter giver nu mulighed for, at nationale, regionale, lokale og andre grupper kan optages som medlem af UPACLED. Formelt skal de søge om det, hvorefter generalforsamlingen godkender deres medlemskab efter en vurdering af den ansøgende forenings vedtægter.

Efter den ekstraordinære generalforsamling har UPACLED startet en proces, hvor man aktivt vil opsøge nye potentielle foreninger, som vil kunne tilslutte sig UPACLED i den nye paraplystruktur. Målet er, at de første grupper og foreninger optages på den ordinære generalforsamling i juni 2008.

Vil du med til Uganda?

Vær en del af fællesskabet og deltag i den ordinære generalforsamling i UPACLED – det bliver en oplevelse ud over det sædvanlige. Der er afgang fra København søndag den 1. juni og hjemkomst igen tirsdag den 10. juni. Turen omfatter et besøg i en UPACLED-afdeling i Jinja, individuelle besøg hos frivillige, besøg på UPACLEDs store landsbrugsprojekt i Jinja foruden et ophold i storbyen Kampala.

Prisen for rejsen bliver cirka 10.000 kroner. LEV har ikke mulighed for at yde noget økonomisk tilskud. Er du interesseret så send en mail til Dan R. Schimmell på drs@lev.dk eller ring på tlf. 4030 5188.

Generalforsamlinger i LEVs kredse 2008

LEV-HELSINGØR AFHOLDER GENERALFORSAMLING
onsdag den 30. april kl. 19:00 på Espergærde Bibliotek.

KORREKTION:

LEV Stevns afholder generalforsamling mandag den 28. april kl. 19.30 på Højskolen Elverhøj, Gammel Køgevej 1, 4672 Klippinge.

Vi oplyste i LEV nr. 1, at generalforsamlingen i Stevns var den 19. april, men det var en fejl, oplyser kredsen.

EKSTRAORDINÆR GENERALFORSAMLING:

LEV Thisted afholder ekstraordinær generalforsamling den 15. april kl. 18:30 i Plantagehuset, Plantagevej 18, 7700 Thisted.

Se i øvrigt oplysninger om generalforsamlinger i andre kredse i LEV-bladet nr. 1/2008.

Hotline for botilbud i Gladsaxe Kommune

Gladsaxe Kommune vil gøre det nemt at kontakte forvaltningen, hvis der opleves problemer i kommunens botilbud for voksne psykisk og fysisk handicappede. Derfor har Social- og Sundhedsforvaltningen oprettet en ny hotline.

Det er kommunens holdning, at problemer som udgangspunkt løses bedst der, hvor de opstår. Men hvis der alligevel er forhold i eller omkring kommunens botilbud for voksne, som forvaltningen bør informeres om, kan hotlinen benyttes. Hotlinen er åben for alle beboere, pårørende eller ansatte i Gladsaxe Kommunes botilbud for voksne.

Henvendelser til hotlinen bliver registreret og behandlet omgående. Nogle af de tiltag, som forvaltningen kan iværksætte for at løse eventuelle problemer, er uanmeldte besøg på bostederne og igangsættelse af egentlige undersøgelser. Lederen af botilbuddet vil altid blive kontaktet.

Man kan ringe til hotlinen på tlf. 3957 5568 / 3957 5559 i rådhusets almindelige åbningstider.

Udviklingshæmmet kvinde på de skrå brædder

Louise Hansen, der har Downs syndrom, havde i marts en hovedrolle i det københavnske teater Kaleidoskops stykke 'Dont let med down', hvor hun arbejder i en café i en 'glemt' landsby. Her får hun 'besøg' af en strandet rig forretningsmand. Stykket beskrives som en healingsrejse gennem den menneskelige sjæl og er skrevet af Paolo Nani.

Om Louise Hansen fortæller Kaleidoskop, at lige siden hendes gymnasielærer-forældre lærte hende at læse og skrive, har hun skrevet digte og dagbog. I en alder af 12 år valgte hun at bo på Marjatta, hvor mennesker med udviklingsvanskeligheder bor. Her sætter de fokus på at støtte og udvikle potentialet hos den enkelte beboer igennem kunst og naturoplevelser. Louise har tidligere spillet hovedroller i amatør teaterproduktioner på Marjatta og hendes poesi er udgivet på Attika Press.

X-sport kraftcentre

DHIF, Dansk Handicap Idræts-Forbund, har lanceret et nyt projekt 'X-sport kraftcenter', der går ud på at tilbyde træning til handicappede børn og unge, herunder udviklingshæmmede, i fem regionale 'X-sport' kraftcentre i hver af de nye regioner.

Kraftcentrene skal hver især udbyde mellem 4-8 idrætsgrene 1-2 gange månedligt specifikt for gruppen af børn og unge i alderen 6-12 år og 12-18 år. Centrene skal fungere som et idrætsligt og socialt stærkt supplement til klubtræningen for børn og unge. Træningscentrene vil sikre et idrætstilbud af høj kvalitet, hvor trænerne er håndplukkede til at undervise netop denne gruppe

Udover etablering af det månedlige idrætstilbud vil der blive arrangeret en række idrætslige og sociale events, som ligger ud over træningen i de regionale kraftcentre.

For yderligere oplysninger se <http://www.dhif.dk/document/default.asp?documentID=208>

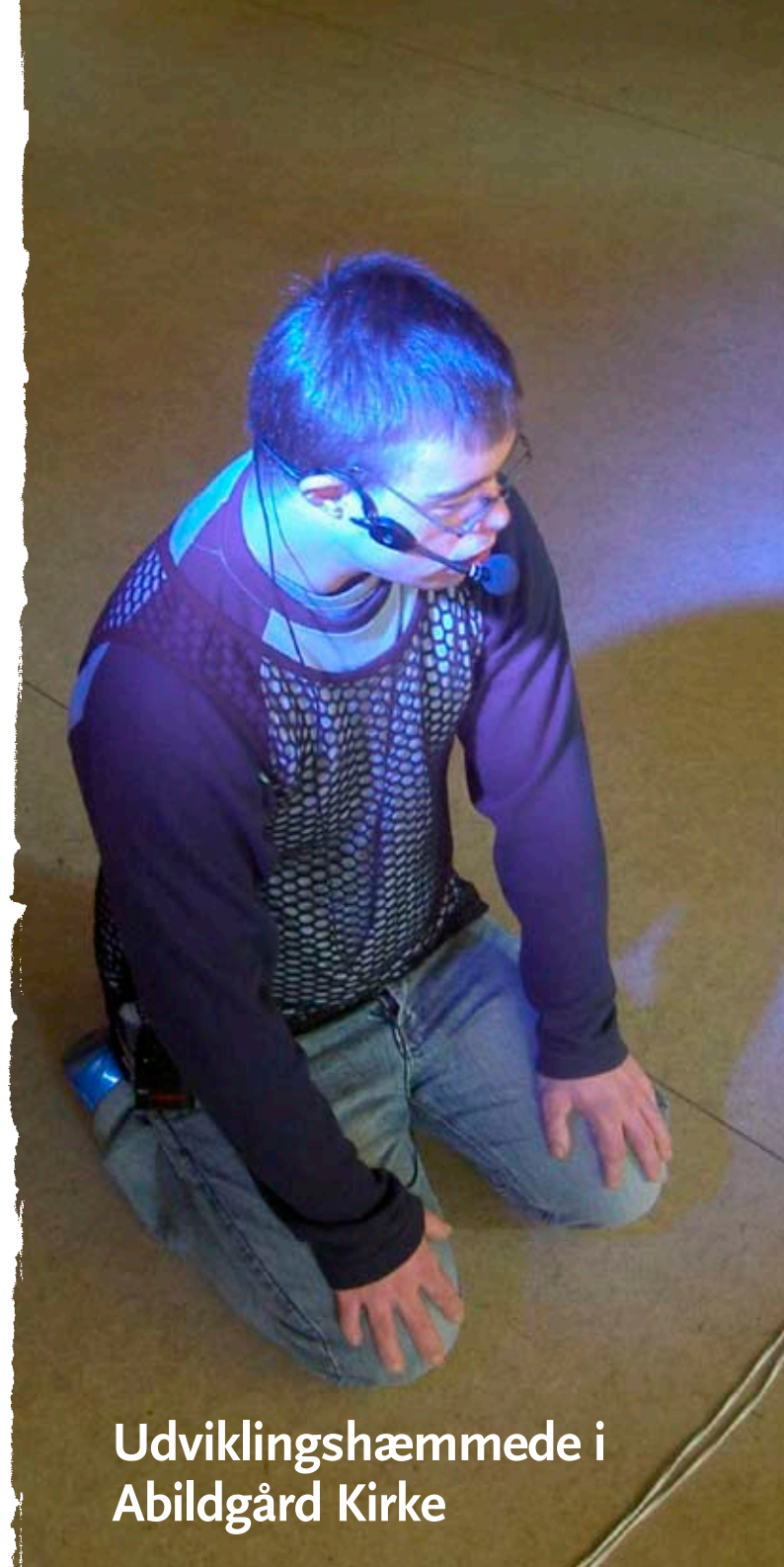
Der vil i løbet af foråret 2008 blive oprettet en hjemmeside, som vil indeholde oplys-

ninger om alle DHIF's aktiviteter for børn og unge. Her vil X-sport kraftcentrene blive et af omdrejningspunkterne. Hjemmesidens navn er www.x-sport.dk

TV-Glad tuner ind på Aalborg

Dette forår åbner TV-Glad Aalborg for udsendelser på internetadressen YouTube som forsmag på den egentlige sendetilladelse måske allerede i 2010. Det oplyser tv-stationens nordjyske ildsjæl, Judith Frennung, der nu tager fat på at sprede ordet om planerne for at skaffe den fornødne opbakning fra borgere og myndigheder, skriver Nordjyske Stiftstidende.

Udviklingshæmmede i Abildgård Kirke

Onsdag den 14. maj klokken 19:00 er der kirkecafé for udviklingshæmmede i Abildgård kirke i Frederikshavn.

Torsdag den 29. maj klokken 19:00 opføres rock-musicalen 'Livet er fedt' i kirken. Musicalen opføres af unge fra værestedet Perlen og handler om en ung fyr, som er flyttet til en ny by. Han drømmer om en kæreste, et band, en rolle i livet. Det meste lykkes for ham, men forinden må han og de nye omgivelser gå så gruelig meget igennem.

Næstved

Martin Nielsen
Tlf: 5577 5015
email: martin-eske-nielsen@stofanet.dk

Odder/Samsø

Finn Thranum
Tlf. 2177 1622
e-mail: finnthranum@ofir.dk

Odense

Flemming Larsen
Tlf. 6616 7203
e-mail: bml@hkhandel-net.dk

Odsherred

Bjarne Milan Petersen
Tlf. 5993 0798
e-mail: bmilan@nyka.dk

Randers

Preben Schmidt
Tlf. 8640 2217
e-mail: kipre.schmidt@mail.tele.dk

Ringsted

Mona Williams
Tlf. 5764 3584
e-mail: williamsz@ofir.dk

Roskilde

John Møller
Tlf. 4632 7632
e-mail: jm@lev.dk

Rudersdal

Claus T. Hansen
e-mail: cth@cubizz.com

Rødovre

Irene Schimmell
Tlf. 3670 6492

Silkeborg

Anders Christensen
Tlf. 8684 6221
e-mail: aaj@webspeed.dk

Skive

Inge Vibeke Hahn
Tlf. 9753 5727

Slagelse/Sorø

Niels Gerner
Tlf. 5852 6320
e-mail: kirsten@gerner.dk

Solrød

Ove John Nielsen
Tlf. 5614 2133
email: ojn@privat.dk

Stevns

Susanne K. Pedersen
Tlf. 5650 4315
e-mail: sanand@mail.dk

Struer

Palle Olsen
Tlf. 9785 3815
e-mail: palle.olsen@kreds.lev.dk

Svendborg/Langeland

Frank E. Jensen
Tlf. 6222 1490
e-mail: edelberg@stofanet.dk

Sønderborg

Kathryn Jørgensen
Tlf. 7444 2104
e-mail: kathryn@post.tele.dk

Thisted

Vakant

Tønder

Jens Ellekjær
Tlf. 7472 4094
e-mail: jens.ellekjaer@kreds.lev.dk

Varde

Bente L. Riber
Tlf. 75298402
e-mail: bente.riber@kreds.lev.dk

Vejen

Finn Nygaard
Tlf. 7552 4740
e-mail: finn@asbovej.dk

Vejle

Kirsten Sørensen
Tlf: 7573 5809
email: ksorensen@stofanet.dk

Viborg

Leif Andersen
Tlf: 8662 7512
e-mail: leif-andersen@post.tele.dk

Vordingborg

Sven Ove Hansen
Tlf. 55814967
e-mail: sven.ove.hansen@kreds.lev.dk

Ærø

Susanne Jørgensen
Tlf. 6253 3319
e-mail: bjsu.ronaes@tele2adsl.dk

Åbenrå

Magny Jønch
Tlf. 7452 6472
e-mail: magnyjonch@webspeed.dk

Ålborg

Annette Andreassen
Tlf. 9814 4714
e-mail: a.andreassen@home3.gvdnet.dk

Århus/Norddjurs/Syddjurs

Jan Kristensen
Tlf. 8628 0925
e-mail: jankr@dadlnet.dk

Angelmanforeningen i Danmark

Lars Bo Warnisch
Tlf. 2224 8773
e-mail:
angelmanforeningen@gmail.com
www.angelman.dk

Cri du Chat Foreningen

Birthe Villani
Tlf. 8611 8887
e-mail: villani@mail1.stofanet.dk
www.criduchat.dk

Danske Døvblindfødtes Forening

Vibeke Faurholt
Tlf. 9885 4332
e-mail: faurholt@mail.tele.dk
www.danskdxbf.dk

Dansk Forening for Tuberøs Sclerose

Liselotte W. Andersen
Tlf. 8627 7714
e-mail: jsab-lwa@post1.tele.dk
www.tuberoessclerose.dk

Den danske CDG-forening

Pia Seitzberg
Tlf. 3512 5125
e-mail: johnnymadsen@email.dk
www.cdg.dk

Foreningen Handicappede Børn Uden Diagnose

Anja Grevinge
Tlf. 4465 8384
email: hjemmesiden@hbud.dk
www.hbud.dk

Landsforeningen for Rubinstein-Taybi Syndrom

Claus Jørgensen
Tlf. 4018 4050
e-mail: georgsholm@mail.dk
www.rubinstein-taybi.dk

UniqueDanmark

Jette Ziegler
Tlf. 4448 5812
e-mail: formand@uniquedanmark.dk
www.uniquedanmark.dk

Kristelig Handicapforening

Ove Nielsen
Tlf. 9235 2166
e-mail: info@klokkebjerg.dk
www.kh.dk

Landsforeningen Downs Syndrom

Kitt Boel
Tlf. 8628 0925
e-mail:
downssyndrom@downssyndrom.dk
www.downssyndrom.dk

Landsforeningen for Fragilt X syndrom

Helle Hjalgrim
Tlf 4326 0100
e-mail: helle.hjalgrim@dadlnet.dk
www.fragiltx.dk

Dansk Forening for Williams Syndrom

Michael Lauridsen
Tlf. 6441 5391
e-mail: helle-michael@mail.tele.dk
www.williams-syndrom.dk

LUMA – Landsforeningen der arbejder for Udviklingshæmmede Med Autisme

Henrik Sloth
Tlf. 4453 0697
e-mail: luma@lumaweb.dk
www.lumaweb.dk

Landsforeningen for Prader-Willi Syndrom

Børge Troelsen
Tlf. 8629 2141, Fax 8629 2191
e-mail: b.troelsen@email.dk
www.prader-willi.dk

Landsforeningen for Sotos Syndrom

Mette Exsteen
Tlf. 6615 4549
e-mail: sotos@mail.dk
www.sotos.dk

Landsforeningen Rett Syndrom

Winnie Pedersen
Tlf. 7020 2053
e-mail: post@rett.dk
www.rett.dk

ULF – Udviklingshæmmedes Landsforbund

Lisbeth Jensen
Tlf. 7572 4688, Fax 7572 4633
e-mail: ulf@ulf-web.dk
www.ulf-web.dk

KNUS

Lene Bang Larsen
Tlf. 3649 0899
e-mail: lene@knus.nu
www.knus.nu

Copyright:

LEV må gerne kopieres og på anden måde anvendes, hvis kilden tydeligt angives.
Et eksemplar af den pågældende publikation bedes tilsendt LEVs redaktion.
ISSN 0902-6088

Announce

Announce

Ekstra fordele
med HANDI
forsikringer

Det handler jo bare om at leve livet

LEV og Codan har sammen udviklet en række forsikringer, der er specielt tilpasset handicappedes og udviklingshæmmedes behov. Vi kalder dem HANDI forsikringer. Du får f.eks. med HANDI hændelsesforsikring en række fordele i forhold til andre ulykkesforsikringer.

Blandt andet dækning af brilleskader, tandskader og knoglebrud, og så kræves der ingen helbredsoplysninger.

Ring nu til LEV og hør mere om alle HANDI forsikringerne, og hvordan vi hjælper dig med at forsikre det liv, du lever.

Ring 36 35 96 40
og få et tilbud

Al henvendelse til:
Landsforeningen LEV
Kløverprisvej 10 B
2650 Hvidovre
Telefon: 3635 9696